

מכירת צרכי וסעודות החג לאורחים

- ההרשמה למכירת סעודות וצרכי החג לאורחים מסתיימת ביום שני פר' נצו"י י"ח אלול.
- הזמנות מתבצעות באמצעות מוקד הכנסת אורחים 052-7111-363.
- סעודות החג יימכרו לפי תפריט מוגדר כפי שפורסם, המכירה תתבצע באמצעות מארזים סגורים ומוכנים עם כמויות קבועות ללא אפשרות שינוי כמות.
- המכירה תתבצע למזמינים מראש בלבד, והסעודות יחולקו למזמינים בערב החג בעז"ה במועד ובמיקום שיפורסמו למזמינים.

אין מזרזין אלא למזרזין!

קול הצאן:

- יתקיימו תפילות הימים הנוראים במסגרת הפעילות המבורכת והנפלאה של ארגון 'קול הצאן' שע"י תלמוד תורה דרכי אבות פעיה"ק.
- הילדים המשתתפים במסגרת 'קול הצאן' הם ד' הכיתות הגבוהות ביותר בכל תלמוד תורה.
- מחיר מקום לראש השנה יום כיפור ושמחת תורה הוא ע"ס 80 ש"ח, לכיסוי חלק מההוצאות, וכל המוסיף יוסיפו לו מן השמים.
- אודות אפשרויות ההרשמה לתפילות קול הצאן תבוא הודעה בשבוע הבעל"ט ע"י מערכת קול צאנו. וכן יפורסמו בין כותלי התלמוד תורה די בכל אתר ואתר.
- תלמידים שאינם לומדים ברשת ת"ת 'דרכי אבות' עליהם להתקשר למשרד הת"ת פעיה"ק במס' טלפון 09/8847255.
- מכירת המקומות תתקיים עד ליום שני כ"ה אלול הבעל"ט.

כוס של ברכה:

- מטעם ארגון 'כוס של ברכה' נמסר, כי גם השנה הם נערכים מחיה צו זיין טויונטער אידן בימי הרחמים והרצון, ברבבות כוסות שתיה חמה וקרה, אלפי קילו מזונות בשפע רב כמסורת השנים האחרונות, המעוניינים לזכות בכל הישועות - יפנו אל מוה"ר משה גליק הי"ו, בפלא': 054/8440582.

יום חמישי פר' תצא ז' אלול

אחר תפילת שחרית נכנס לקו"פ חדב"נ כ"ק הגה"צ גאב"ד צאנו זויעה של יט"א. לאחמ"כ נכנס מרן שליט"א להיכל המתיבתא פעיה"ק, וסובב בני ספסלי דבי מדרשא יחד עם בנו הגה"צ ראש הישיבה ואב"ד קהילותינו הק' בארה"ב שליט"א, משך זמן רב. כשהוא מביע קורת רוחו מקול התורה המהדהד בחזקה ע"י מאות בחורי החמד. לאחמ"כ נכנס מרן שליט"א גם לישיבת היכל התורה הסמוכה, שם גם סייר משך זמן בין הבחורים, ושוחח עם המנהל הרוחני הרה"ג ר' אפרים גרין שליט"א והרה"ג רבי אברהם לוי שליט"א ראש כולל הלכה במרכז התורה.

יום שישי פר' תצא ח' אלול

אחר תפילת שחרית נערך שמחת הברית לבן הר"ר ישראל ארנפלד מב"ב (ב"ר שמואל צבי מפעיה"ק, וח"ר מאיר גומבו מב"ב).

שב"ק פר' תצא ט' אלול

קבלת שבת התפלל לפני העמוד - הרב אברהם יהודה טויבער מירושלים. בזמירות בשוה"ט התכבדו, כל מקדש - הרה"ח ר' חיים בן חיים מפתח תקוה, מה ידידות - הרה"ח ר' בן ציון קניג מפעיה"ק.

בברכהמ"ז על הכוס כובד - הגה"ח רבי שמואל אריה שפירא שליט"א ר"מ בביהמ"ד המרכזי אהל נחמיה פעיה"ק, שבע ברכות (לחתן החבר מרדכי נ"י בה"ר חיים מאיר בריל מפעיה"ק, עם בה"ר נפתלי הערץ רייכמן מפעיה"ק, לחתן מורנו אברהם צבי נ"י ב"ר משה מאיר ברבר מפעיה"ק עם ב"ר יחזקאל יוסף שולדינר מפעיה"ק, לחתן מורנו יקותיאל יהודה נ"י בה"ר נפתלי נחום בריכטא מב"ב, עם בה"ר קלמן צימר מפעיה"ק, ולחתן אפרים יהודה כץ נ"י ח"ר אשר כהן מפעיה"ק) - בירך מרן שליט"א. אח"כ נערך שמחת השלום זכר לבן הר"ר אפרים פישל טויבער מפעיה"ק (בה"ר אברהם יהודה מירושלים, וח"ר שלמה צבי טויב מפעיה"ק). וחילקו פירות לכל הקהל.

הפלפול היה ע"ד המדרש פליאה (הובא בס' אשל אברהם להגר"א ברודא בפרשתן) שאלו תלמידיו את רבי מנין לבן י"ג למצות, אמר להם דכתיב ארבעים יכנו, ובחסדי יהונתן להגאון מהרי"א הוסיף בה, א"ל דכתיב ארבעים יכנו ואתו רבנן ובצרי חדא. ובס' בתי נפש הביא בשם ס' כתונת פסים (דרוש לשבועות), בסגנון אחר קצת, שאלו תלמידים את רבי מנא לן הא דתנינן בן שלש עשרה למצוה, אמר להם זהו שאמר הכתוב ארבעים יכנו ולא יוסיף, אמרו לו וכי יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

דברות הקודש בגליון זה נודבו ונדפסו

לע"נ מוה"ר משה בן מוה"ר שמואל רפאל רייך ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

לביה"כ ומי לא בעי מינס אלא תמיד מרצה הוא, ולרבי יהודה נמי הא כתיב תמיד, ההוא תמיד שלא יסיה דעתו ממנו, כדאמר רבה בר רב הונא חייב אדם למשמש בתפיליו בכל שעה ושעה ק"ו מציין ומה ציין שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה על מצחו תמיד שלא יסיה דעתו ממנו תפילין שיש בהן אזכרות הרבה על אחת כמה וכמה, עי"ש.

מבואר מזה דרבי יהודה דריש על מצחו תמיד על איסור היסח הדעת בציין, ומינה גמרינן ק"ו לתפילין, ור"ש דריש לה דמרצה תמיד אפי' בשעה שאינו על מצחו, וי"ל דלר"ש ליכא איסור היסח הדעת אלא מטעם בזיון, וא"כ אינו אסור אלא שחוק וקלות ראש, אבל רבי יהודה דדריש לה מק"ו מקרא ס"ל דצריך לזכרה תמיד.

וי"ל דמהאי טעמא ס"ל לבעל העיטור דהאי קטן צריך שיהא בן י"ג שנים ויום אחד, אבל קטן ממש אסור לו להניח תפילין, משום דפסק כרבי יהודה דאסור להסיח דעת מן התפילין אפי' רגע אחד, לכך קטן פחות מבן י"ג דאין לו דעת שלימה וא"א שלא יסיה דעתו אפי' רגע אסור לו להניח תפילין, ולכן גם בבן י"ג רק אם יודע לשמור תפילין יניחם, עפי"ז ביאר שם שאלת התלמידים מנין לבן י"ג למצות, דשאלתם היתה לענין הנחת תפילין מבן י"ג, יעו"ש, ועי' בב"ח (סי' ל"ז), עכתו"ד עי"ש.

מבואר דשיטת בעל העיטור דקטן מבן י"ג אין לו להניח תפילין, וגם בבן י"ג יניחם רק אם יודע לשמור תפילין, מיוסדת על סברת הרמב"ם דאיסור היסח הדעת הוא שלא להסיח דעת אפי' רגע אחד מהתפילין, והיינו כשיטת רבי יהודה דיליף לה מק"ו מציין, ואיסור היסח הדעת הוא דין תורה, [וזה דלא כמו שכתבו התוס' ביומא שם שאינו אלא מדרבנן דהא ק"ו פריכא, ועיין במגן גבורים (ריש סי' ל"ז) שהאריך להוכיח שהוא ק"ו גמור מה"ת, יעו"ש], אבל לרבי שמעון דלא יליף לה מק"ו ליכא איסור תורה בהיסח הדעת, ורק שחוק וקלות ראש אסור משום בזיון המצוה.

התורה, אמר להם חמורין דברי סופרים יותר מדברי תורה.

ואפ"ל בדרך דרוש, בהקדם מה שהביא בהקדמת החקל יצחק על ס' אמרי יוסף מה שדרש בנו כבר מצוה על דברי המדרש הללו, דהנה בגמ' סוכה (דף מ"ב ע"א) קטן היודע לשמור תפילין אביו חייב לקנות לו תפילין, והכי קי"ל בטוש"ע (או"ח סי' ל"ז ס"א), וכתב הב"י דס"ל לכל הפוסקים דהאי קטן קטן ממש הוא, אבל בעל העיטור כתב דהאי קטן גדול בן י"ג שנים ויום אחד הוא, אבל קטן ממש אסור להניח תפילין, ואפי' גדול בן י"ג אינו רשאי להניחן אא"כ הוא יודע לשמור תפילין.

ויש לבאר טעמיה דבעל העיטור שיש איסור לקטן להניח תפילין, עפי"מ דפליגי הפוסקים במהות איסור היסח הדעת בתפילין, דרבינו יונה (הובא ברא"ש ברכות פ"ג סכ"ח) ס"ל דאין איסור אלא בשחוק וקלות ראש, אבל מהרמב"ם (פ"ד מהל' תפילין ה"ג) משמע דאסור להסיח דעת מהם כלל אפי' רגע אחד, [כבר נודע מה שהאריך בזה השאג"א (סי' ל"ט), וע"ע שו"ת משכנות יעקב (סו"ס מ"ט)].

וכתב במגן גבורים דרב"ז תליא בפלוגתת רבי שמעון ורבי יהודה, בענין איסור היסח הדעת בציין אם הוא איסור גמור מה"ת, דבגמ' יומא (דף ז' ע"ב) אמרינן דהא מילתא אם טומאה דחוויה בציבור או הותרה תנאי היא, דתניא ציין בין שישנו על מצחו בין שאינו על מצחו מרצה דברי רבי שמעון, רבי יהודה אומר עודהו על מצחו מרצה אין עודהו על מצחו אינו מרצה, א"ל ר"ש כה"ג ביוה"כ יוכיח שאין עודהו על מצחו ומרצה, א"ל רבי יהודה הנח לכה"ג ביוה"כ שטומאה הותרה לו בציבור, מכלל דר"ש סבר טומאה דחוויה היא בציבור, אמר אבוי בנשבר הציין דכו"ע לא פליגי דלא מרצה כי פליגי דתלי בסיכתא, רבי יהודה סבר על מצח ונשא, ור"ש סבר תמיד לרצון לפני ה', מאי תמיד אילימא תמיד על מצחו מי משכחת לה מי לא בעי מיעל

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

דברות הקודש בגליון זה נודבו ונדפסו

לע"נ מוה"ר נתן אריה לייב בן מוה"ר אלימלך הלוי בלומענבערג ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

דטומאה אם הותרה בציבור או דחוויה, דכל הדחיות דומין להדדי, ומייתי לה בכס"מ (פ"ב משבת ה"א) ובב"י (או"ח סי' שכ"ח). ובמק"א הארכנו לבאר סברת הרשב"א בזה, דלכאורה מה שייכי הני ענינים אהדדי.

וי"ל עפי"ד הגהות רב נסים גאון הנדפס עה"ג בשבת (דף קל"ג ע"א) שהאריך בענין יסוד דין עדל"ת, ובתו"ד כתב וז"ל, ואמרו חכמים שדבר זה עיקר הוא שנסמוך עליו כי כל אזהרה שאין עמה כרת כך הוא דרכה שבעת שאירע חיוב מ"ע נדחה האזהרה שהוא ל"ת ונקיים הציווי שהוא עשה ותבוא מ"ע ותדחה ל"ת, כי האזהרה של לאו על זה התנאי נאמרה, ובוה הפירוש שפירשנו יסוד מלבך ספק גדול שמסתפקין בו בנ"א ושואלין עליו, והוא, שאומרין מאחר שאנו יודעים שאזהרת לאו קשה מציווי עשה, היאך יבא עשה וידחה האזהרה של לאו שהוא חמורה ממנו, ומדרך הידוע שהחמור דוחה הקל וכו', והתשובה הוא מה שהקדמנו שהאזהרה של לאו כך נאמרה מיוחדת כי הציווי של עשה תנאי הוא בה, וכן אחז"ל מחלליה מות יומת וביום השבת שני כבשים וגו' שניהן בדיבור אחד נאמרו, ערות אשת אחיך וגו' ויבמה יבוא עליה שניהן בדיבור אחד נאמרו, מה שא"א לבו"ד לומר שנא' אחת דבר אלקים שתים זו שמענו, הבן דבר זה ושמור אותו כי הוא ספק גדול והרי גלינו אותו וכו' עכ"ד, ותו"ד דהא דעדל"ת היינו משום דמעיקרא דמילתא נאמרה הל"ת רק בתנאי שלא יעמוד נגדה מ"ע, (וכבר הביאו האחרונים דבר זה בשם בעל הליכות עולם, והוא בשער ד' עי"ש, אלא שכבר קדמו ר"ג גאון בכל זה).

ומה שהביא מחז"ל הוא במד"ר פר' יתרו (פכ"ח ס"ד) עה"פ וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר, שהוא עושה את הכל בב"א, ממית ומחיה בב"א, מכה ורופא בב"א וכו', וכן דבור זכור את יום השבת לקדשו ואומר וביום השבת שני כבשים בני שנה, דבור ערות אשת אחיך לא תגלה כי ישבו אחים יחדו, וכולן אמרין בב"א הוי וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר, (וכ"ה במכילתא פר' יתרו עה"פ זכור את יום השבת, ובספרי פר' תצא עה"פ גדילים תעשה לך).

והנה כ"ק אאדמו"ר זצללה"ה (דרוש לפסח שני, נדפס בישראל סכא גליון צ"ג עמ' תפ"ח) עורר ע"ד הפוסקים דמצות תפילין הוא כל היום, עיין טור או"ח (סי' ל"ז ס"ב) דמצותן להיותם עליו כל היום אבל מפני שצריכין גוף נקי ואין כל אדם יכול להיזהר בהם נהגו שלא להניחם כל היום, ובלבוש (סי' ל"ז) דמהא דכתיב וקשרתם משמע שהוא מצוה תמידית עי"ש, (ועיין פמ"ג שם באשל אברהם סק"ב, ובדעת תורה למהרש"ם שם), מעתה יש לבאר האך מקילין האידינא שלא ללבושן כל היום מחשש היסח הדעת, הרי המצוה נתפרשה בתורה שיהיו עליו כל היום, והתינה אם איסור היסח הדעת הוא מה"ת, כדס"ל לרבי יהודה ניחא די"ל דאיסור היסח הדעת דאורייתא דוחה מצות הנחתה כל היום, אבל לרבי שמעון דאיסור היסח הדעת אינו אלא מדרבנן, איך יתכן לבטל מצוה של תורה מחשש היסח הדעת דרבנן, ועכצ"ל לדברי הסוברים דהיסח הדעת הוא מדרבנן, דמ"מ העמידו חכמים דבריהם בזה אף במקום מצוה של תורה, עי"ש.

ויש לפלפל בזה מדברי דברי הטו"ז (או"ח סי' תקפ"ח סק"ב, וע"ע יו"ד סי' קי"ז סק"א, חו"מ סי' ב'), דאין כח ביד חכמים לגזור ולבטל מה שנתפרש להדיא בתורה, ולכן לא גזרו על תקיעת שופר בר"ה משום שמא יתקן כלי שיר, עי"ש. דלפי"ז לכאוי' לא יתכן לומר שביטלו המצוה להניח כל היום מחמת היסח הדעת דרבנן, וע"כ דהיסח הדעת הוא מה"ת.

ואמנם לפימש"כ בתשו' חוות יאיר (סי' קמ"ב) לחלוק על הטו"ז, והסכים עמו בשער המלך (הל' יסוה"ת פ"ה ה"ח), והאריך בזה בשדי חמד (כללים, מערכת יו"ד סי' י"ז עד כ"א, ח"ג עמוד ס"ט), ובשערי תורה (כללים בענין חוקה, כלל א' פרט ג', דף ב' טו"ב) דפליגי בה אמוראי בירושלמי ריש מס' פאה, ולפי"ז ניחא שפיר די"ל שגזרו האידינא לבטל לבישת תפילין כל היום אף אי היסח הדעת הוא מדרבנן.

*

נודע מש"כ הרשב"א בתשו' (סי' תרפ"ט) לענין מה שנחלקו קמאי אם פיקו"נ שדוחה את השבת הותרה או דחוויה, דהא מילתא תליא בהא

דדריש כלל ופרט ס"ל דהפרט בא לפרש את הכלל, ולכן בכלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט, ובכלל ופרט וכלל אין בכלל אלא כעין הפרט, אבל מאן דדרש ריבוי ומיעוט, אין הפרט בא לפרש את הכלל אלא למעט מקצת מן הריבוי דלאו בכל גוונא אמרינן לכלל קמא עיי"ש, ולכן רבי ישמעאל דס"ל דכללות נאמרו בסיני ופרטות באוה"מ, היינו דבסיני נאמר להם עיקר המצוות בקצרה בלא פירוש ואח"כ באוה"מ נתפרש להם באר היטב, מהאי טעמא גופה דריש כלל ופרט לומר דהפרט פירושו של הכלל הוא, משא"כ ר"ע דריש ריבוי ומיעוט משום דס"ל דגם הפרטות נאמרו בסיני ומינה דאין הפרט פירושו של הכלל, אלא ריבוי ומיעוט עיי"ש.

*

נקדים מ"ש בספר בית יהודה (עה"ת, בסוה"ס מ"ש המחבר כבר מצוה לבנו בשנת תקכ"ח) לבאר ע"ד פלפול דברי המדרש שבריש דברינו, ותו"ד דהמדרש נסתפק ועלה מתי חל על האדם החיוב לכל דבר מצוה, דהיה מקום לומר שרק כשמגיע האדם לדיעה שלימה מתחייב במצות, כי מצינו שלא נשלמה דעת האדם בהגיע לבן י"ג, שהרי לענין למכור בנכסי אביו א"א מבן י"ג, כמבואר בגמ' ב"ב (דף קנ"ה ע"א) מאימתי יכול למכור בנכסי אביו, דלחד מ"ד רק בבן י"ח ולחד מ"ד מבן כ', ועי' בשו"ע חו"מ (סי' רל"ה ס"ט) דלהלכה אין לבן למכור בנכסי אביו רק משיגיע לבן כ', הרי דרק כשמגיע לשנים הללו נשלמת דעת האדם, לכן יש להסתפק שמא לא יתחייב האדם במצות רק בהגיעו לבן כ'.

אלא דיש להוכיח דמבן י"ג נחשב כבר כאיש, מהא דאי' בגמ' סנהדרין (דף ס"ח ע"ב) א"ר חסדא קמן שהוליד אין בנו נעשה בן סורר ומורה שנא' כי יהיה לאיש בן, ולא לבן בן וכו', ופליגא דרבה (פרש"י הא דרב חסדא דקמן שהוליד וכו', אלמא דקמן מוליד פליגא דרבה), דאמר רבה קמן אינו מוליד שנאמר אם אין לאיש גואל (פרש"י גבי גול ונשבע על שקר דכתיב לעיל מיניה והתודו את חטאתם אשר עשו והשיב את אשמו בראשו) וכי יש לך אדם בישראל שאין לו גואל, אלא בגזל הגר הכתוב מדבר, ואמר רחמנא איש, איש אתה צריך לחזר עליו אם יש לו

ולפי"ז יש לבאר דברי הרשב"א בטו"ט, דמ"ד טומאה הותרה בציבור וכן מ"ד שבת הותרה אצל פיקו"ג, היינו טעמיה משום דס"ל דכל מצוות התורה העשין והל"ת הכל נאמר ביחד, ובאשר לכך בכל מקום שאמרה תורה לעבור על המצוה, הן גבי טומאה אצל ציבור והן באיסורי תורה אצל פיקו"ג, היינו משום דהאזהרה מעיקרא נאמרה רק בתנאי שלא יצטרכו לדחותה, ובכל גווני דיעמוד נגדה אחד מן הדברים שמחוייב בה ע"פ התורה לא נאמרה הלאו כלל, ולכן מובן שפיר דכל הדחיות שוות נינהו, שהרי בכל גווני שנדחה מצוות התורה, הן מלאכת שבת מפאת פיקו"ג והן טומאה מפאת קרבנות ציבור, הכל הוא בכח האי סברא דכל אזהרות התורה נאמרו רק בתנאי שלא יעמוד נגדה שום חיוב מצד אחר, וממילא למ"ד דהוא בגדר דחוייה, כי לא נאמרו האזהרות בדרך תנאי, לפי"ז הדין נותן דכל הדחיות הן שבת במקום פיקו"ג והן טומאה אצל ציבור הרי הן בגדר דחוייה, ודו"ק.

ועפי"ז אמרנו דרב"ז אם הדחיות המה בגדר הותרה או בגדר דחוייה, תליא בפלוגתת רבי עקיבא ורבי ישמעאל (חגיגה דף ו' ע"ב, זכחים דף ט"ו ע"ב), דלר"ע כללות ופרטות נאמרו בסיני ונשנו באוהל מועד וכו', ולר' ישמעאל כללות נאמרו בסיני ופרטות באוהל מועד, והיינו דאמנם אי נימא דכללות ופרטות נאמרו בסיני הרי שכל המצוות כולן נאמרו לבנ"י בבת אחת, וא"כ שייך לומר דהל"ת נאמרו על תנאי וכנ"ל וממילא דהו"ל בגדר הותרה, משא"כ אי אמרינן דרק כללות נאמרו בסיני ופרטות באוהל מועד הרי שלא נאמרו כל מצוות התורה בפ"א, וא"כ לא שייך לומר האי סברא דכיון שנאמרו הכל ביחד הו"ל כאילו הל"ת נאמרה בתנאי וכו', דהרי באמת לא נאמרו הכל בפ"א, וי"ל דרק אח"כ נאמר להם הא דעדל"ת ובגדר דחוייה, ודו"ק.

בישמח משה (פר' בהר) ביאר דהא דפליגי רבי ישמעאל ורבי עקיבא (שבועות דף כ"ו ע"א ובכמ"ק) דר"י דרש התורה בכלל ופרט, ור"ע דרש בריבוי ומיעוט, אזלי לשיטתייהו כמה דפליגי אם כללות ופרטות נאמרו בסיני ונשנו באוה"מ וכו', או דכללות נאמרו בסיני ופרטות באוה"מ, דהנה רש"י בכמה דוכתי בש"ס (עיין שבועות ד' ע"ב) ביאר דמאן

דשיעבודא דאורייתא א"כ בכל תביעת ממון הו"ל תביעת שיעבוד קרקעות ואין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות, ותירצו דאה"נ למ"ד שיעבודא דאורייתא לא משכחת חיוב שבועה רק כשמחל על השיעבוד, ע"ש.

מעתה כיון דלא משכח"ל חיוב שבועה רק כאשר מחל התובע את שיעבוד קרקעות, א"כ אכתי קו' התוס' בדוכתא קיימא היאך שייך שבועה על תביעת גר קטן, דאף דנוקי לה בחיוב שבועה שבא ע"י עד אחד שצריך לישבע ולהכחישו, מ"מ הרי למ"ד שיעבודא דאורייתא הו"ל כפירת שיעבוד קרקעות, ואין לומר דאירי שמחל הקטן על שיעבוד קרקעות, דהא קטן לאו בר מחילה הוא כמבואר בב"מ (דף כ"ב ע"ב) יתמי לאו בני מחילה נינהו, ואף למש"כ הרמב"ם (הל' מכירה פכ"ט, ה"ח) דקטן יכול למחול, ונחלק עם הראב"ד, בזה ע"ש בהשגותיו, מ"מ גם להרמב"ם אין זה אלא מכח תקנת חכמים, אבל מה"ל לאו בר מחילה נינהו, וא"כ הדר הו"ל כפירת שיעבוד קרקעות.

אך י"ל דכיון דהך מימרא בסנהדרין דקטן אינו מוליד מקרא דאם אין לאיש גואל וכו' איש אתה צריך לחזור עליו וכו', רבה הוא דקאמר לה דקאי לשיטתו בסוף ב"ב (דף קע"ה ע"ב) דס"ל דשיעבודא לאו דאורייתא, א"כ ליכא שיעבוד קרקעות כלל, ושפיר משכח"ל לה שבועה לקטן ע"י עד אחד, ודו"ק.

העולה מזה, דאי שיעבודא לאו דאורייתא שפיר שייך שבועה בגזל גר קטן, יל"פ קרא דואם אין לאיש גואל, דאיש אתה צריך לחזור עליו אם יש לו יורשין אבל מי שאינו איש וכו', ומוכח מזה דמבן י"ג ואילך נקרא איש, דהרי אם נחשב לאיש רק מבן י"ח או כ' גם מי שאינו איש ראוי להוליד וצריך לחזור אחריו אם יש לו יורשין. אבל אי שיעבודא דאורייתא לא שייך דין שבועה בגזל גר קטן דהו"ל כפירת שיעבוד קרקעות, וקטן לאו בר מחילה, ע"כ דלא דרשינן הך ואם אין לאיש גואל דמי שאינו איש אין צריך לחזור אחריו וכו', וממילא דליכא להוכיח מינה דבן י"ג נקרא איש.

והנה כתב הרמב"ם בהל' עדות (פ"כ ה"ב) לענין עדים זוממין דכתיב בהו ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו, שאם נהרג זה שהעידו עליו ואח"כ

גואלין ואם לאו, קטן אי אתה צריך לחזור עליו בידוע שאין לו גואלין, פרש"י מדאמר רחמנא איש ולא כתיב ואם אין לו גואל, מאי טעמא כתיב איש, אלא משום דכתיב ואם אין לאיש גואל דמשמע פעמים שיש לו יורשים, ולהכי כתיב איש, ללמדך איש הוא דאיכא לספוקי שמא הוליד בנים משנתגייר, ואינך רשאי להפקיע קרן שלו ולתתו לכהן עד שתדע שאין לו יורשים, אבל גר קטן כיון שאין לו בנים סתמא גזל שלו שנשבע עליו ישראל לשקר, לכהן הוא, בידוע שאין לו גואלים.

והשתא תינח אי בן י"ג נחשב לאיש, שפיר י"ל דמה שאמרה תורה ואם אין לאיש גואל, היינו דמי שאינו איש כי הוא פחות מבן י"ג, הואיל ואינו ראוי להוליד אין צריך לחזור עליו אם יש לו גואלים, כי בוודאי לא הוליד דפחות מבן י"ג אין ראוי להוליד כמש"כ רבה. אבל אי גם בן י"ג עדיין אינו בגדר איש עד שייגיע לבן י"ח או כ' שאז נשלמה דעתו ונקרא איש, א"כ אכתי קו' הגמ' בדוכתא קיימא למ"ל דאמר קרא אם אין לאיש גואל, דאין לומר דבא לאפוקי דמי שאינו איש אין צריך לחזור עליו אם יש לו גואלין, דהא גם בפחות מבן כ' ראוי להוליד ושפיר צריך לחזור אחריו שמא יש לו יורשים, נמצא דממה שאמרה תורה איש לאפוקי דמי שאינו איש אין צריך לחזור עליו כיון שאין ראוי להוליד מוכח דאיש היינו מבן י"ג, ודו"ק.

אמנם התוס' בסנהדרין שם (ד"ה קטן) הקשו היכא מיתוקמי קרא למעט מי שאינו איש, והיינו למעוטי גר קטן שגזלו ממנו ונשבעו לו לשקר, שאין צריך לחזור אחריו אם יש לו יורשין, וכשמת הגר מיד יתן הגזול המעות לכהנים. והרי בגר קטן לא נתחייב כלל שבועה על גזילתו, דהרי אין נשבעין על טענת קטן דכתיב כי יתן איש ואין נתינת קטן כלום, ותירצו דשפיר מיתוקמי בקטן, דהא דאין נשבעין על טענת קטן הנ"מ על טענת כפירה והודאה של קטן אין נשבעין, אבל עפ"י עד אחד נשבעים, ע"ש.

והנה התוס' בב"מ (דף ד' ע"ב ד"ה אין, וכן בשבועות דף ל"ז ע"ב ד"ה ואין מביאין) הקשו היכא משכחת לה חיוב שבועה בדיני ממונות, הלא אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות, וכיון

אלא דכ"ז נכון רק אי שיעבודא דאורייתא, וא"ש דהרמב"ם בזה לשיטתו (בהל' מלוה ולוה פ"א, ה"ד) דפסק דשיעבודא דאורייתא, ומוכרח דבחובי ממון ליכא דין כאשר זמם ולא כאשר עשה. וגם הראב"ד לשיטתו דס"ל דשיעבודא לאו דאורייתא כמ"ש הש"ך בחו"מ (סי' ל"ט סק"ב), וא"כ שפיר משכח"ל חיוב הזמה בממון כאשר נגמר הדין על פיהם, דהרי עד שישלם בפועל לא נעשה כלום, וממילא דגם בחיוב ממון י"ל כאשר זמם ולא כאשר עשה, ודו"ק.

עכ"פ נתבאר דהא דלא אמרינן כאשר זמם ולא כאשר עשה בחיוב ממון, היינו הואיל ולא משכח"ל הזמה בממון רק אחר גמר דין שאז נחשב שכבר נתקיים המעשה, וכ"ז נכון עפ"י דהתוס' הנ"ל במכות דילפינן מקרא יד ביד לרבות דגם בדיני ממונות אין עדים זוממין חייבין רק אם הוזמו אחר גמר דין. אלא דלאו כו"ע ס"ל דילפינן מיד ביד לומר דגם בממון ליכא דין עדים זוממין אלא בנגמר הדין, דבגמ' כתובות (שם) איפלוגי בה עולא ור' אילעא, ועולא לא מוקי האי קרא לענין תשלומי ממון וממילא דלא מוכח להא דגם בממון אין העדים זוממין חייבין אלא משיגמר הדין, דהא האי קרא לא איירי כלל לענין חיוב ממון בעדים זוממין. ובגמ' בכתובות שם אמר ר' יוחנן דהיכא דאיכא ממון ומלקות ואתרו ביה, מילקא לקי ממונא לא משלם, מדכתיב כדי רשעתו משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות וסמך ליה ארבעים יכנו, פרש"י דהיכא דאיכא שתי רשעיות נייעבד ביה הכאה, וקאמר בגמ' דמודה ר' יוחנן לגבי עדים זוממין דאף שלוקין מ"מ ממונא משלמי מילקא לא לקי כדר' אילעא, דתנן (משנה מכות דף ד' ע"א) דחכמים אומרים כל המשלם אינו לוקה, ונימא כל הלוקה אינו משלם, א"ר אילעא בפירוש ריבתה תורה עדים זוממין לתשלומין, היכן ריבתה תורה מכדי כתיב ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו וגו' יד ביד למה לי, דבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו ממון, ולעיל בגמ' (ריש עמ' א') מייתי דעולא פליג אדר' יוחנן ואמר דכל חייבי ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי, דיליף לה מגזירה שוה דתחת תחת, דבאונם כתיב תחת אשר ענה ובחובל כתיב עין תחת עין,

הוזמו אינן נהרגין מן הדין שנא' כאשר זמם לעשות לאחיו, ועדיין לא עשה, אבל אם יצא הממון מיד זה לזה בעדותן חוזר לעולם דמשלמין לו. והראב"ד כתב ע"ז דשיבוש הוא זה, וכוונתו דאין סברא לחלק בדין כאשר זמם ולא כאשר עשה בין מיתה לממון, עי"ש, ובכס"מ הביא שגם התוס' בכ"ק (דף ד' ע"ב ד"ה ועדים) כתבו דבממון לא אמרינן כאשר זמם ולא כאשר עשה.

וי"ל בטעם הדבר לחלק בין מיתה לממון, דהנה במשנה במכות (דף ה' ע"ב) דאין העדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין, וילפינן לה מדכתיב בעדים זוממין ולא תחום עינך נפש בנפש עין בעין שזן בשן יד ביד וגו', נפש בנפש למעט שאין חייבין אלא כשנגמר הדין על פיהם וחייבו בי"ד נפש, ובתוס' שם (ד"ה חייבי מלקיות) דמהך דרשא ילפינן גם לענין חיוב ממון שאין ע"ז חייבין רק משנגמר דין ממון על פיהם דהרי כתיב יד ביד דהיינו חיוב ממון הניתן מיד ליד כדאי' בכתובות (דף ל"ב ע"ב), עי"ש בתוס' ובמהרש"א. וכ"פ הרמב"ם שם בהלכה א' דאין עדים זוממין משלמין אא"כ הוזמו אחר שנגמר הדין.

מעתה עכצ"ל דלא אמרינן כאשר זמם ולא כאשר עשה בחיוב ממון, דאי גם בחיוב ממון שייך כאשר זמם ולא כאשר עשה, לא משכחת דין עדים זוממין כלל בחיוב ממון, שהרי אם עדיין לא נגמר הדין לחייב ממון על פיהם ליכא דין עדים זוממין וכנ"ל מדכתיב יד ביד, ואם כבר נגמר הדין א"כ מיד כשקבעו בי"ד שחייב זה ממון לרעהו ע"פ עדותם, מיד נשתעבדו נכסיו של זה לבעל דינו, וכיון דשיעבודא דאורייתא נמצא דמיד בגמר דין הרי"ז כמי שנעשה המעשה על פי עדותם, כי תיכף בפסק הבי"ד נשתעבדו נכסיו של החייב לבעל דינו, ומיד הו"ל בכלל כאשר זמם ולא כאשר עשה.

נמצא דאי אמרינן דדין כאשר זמם ולא כאשר עשה גם בחיוב ממון, לא היה שייך כלל דין הזמה בעדות ממון, דקודם גמר דין גלי רחמנא שאין עליהם חיוב דכתיב יד ביד, ואחר גמר דין נחשב תיכף כמי שנעשה מעשה על פיהם, לכך בהכרח צ"ל דבחיוב ממון גם כאשר נעשה המעשה חייבין העדים זוממין.

ממון גם כשנעשה המעשה עדים זוממין חייבין, דלא ילפינן מקרא דיד ביד דגם בממון אין חייבין אלא בנגמר הדין כמש"כ התוס' הנ"ל, דקרא לא מיירי בחיוב ממון והא דע"ז חייבין ממון הוא משום דגמרינן גזי"ש דכל חייבי ממון ומלקות ממוןא משלם מילקא לא לקי, (וא"כ יד ביד לא קאי לחייב ממון בעדים זוממין דהרי בכה"ת ממוןא משלם מילקא לא לקי), וא"כ י"ל דחיוב ממון בעדים זוממין הוא גם בלא נגמר הדין, ואם כן ליכא להוכיח דבבן י"ג נקרא איש מקרא אם אין לאיש גואל.

על זה השיבם רבי דשפיר ילפינן לה מקרא דואם אין לאיש גואל, דהרי נאמר ארבעים יבנו וסמך ליה כדי רשעתו לומר דהיכא דאיכא ממון ומלקות מילקא לקי ממוןא לא משלם כדדריש ר' יוחנן, ולא אמרינן כעולא דחייבי ממון ומלקות ממוןא משלם מילקא לא לקי, וממילא איצטריך קרא דיד ביד לחייב ממון בעדים זוממין, וכיון דקרא מיירי בחיוב ממון שמעינן מינה דגם בממון אין חייבין רק בנגמר הדין, וא"כ עכצ"ל דשיעבודא לאו דאורייתא, ומהשתא שפיר דרשינן קרא דואם אין לאיש גואל דמי שהוא איש צריך לחזור אחריו וכו', ובבן שפיר מוכח דבן י"ג הוי כבר גדול, ודו"ק. עד כאן תו"ד הבית יהודה.

והנה במה שתירצו התוס' בב"מ הנ"ל דלמ"ד דשיעבודא דאורייתא משכח"ל שבועה במודה במקצת באופן שמחל השעבוד, עוררו המפוי' דדוחק הוא לאוקמי קרא דוקא בכה"ג שמחל על השיעבוד, גם במה שתי' התוס' עוד דמיירי שאין לו קרקע נתקשו בזה דדוחק לאוקמי קרא בכה"ג דאין לו קרקע, שהרי אין לך אדם שאין לו ד' אמות בא"י, גם הקשו הראשונים על התוס' ממ"ד בשבועות (דף מ"ז ע"א) דילפינן ד' יורשין אינן נשבעין מקרא דשבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשין, ולדברי התוס' קשה למ"ל קרא למעט יורשים משבועה הא ממנ"פ פטירי דאי יש בידם קרקע הרי אין נשבעים על כפירת שעבוד קרקעות, ואי אין להם קרקע הרי אינם משתעבדים לבע"ח כלל, דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבע"ח.

ובמלא הרועים (ערך שיעבו"ד אות מ'), תירץ בזה באו"א, ותו"ד דהנה הא דאין נשבעין על כפירת

מה חובל ממונא משלם מילקא לא לקי ה"נ בכל חייבי ממון, ולכן לעולא לא דרשינן יד ביד לחייב ממון בעדים זוממין כר' אילעא ור' יוחנן, דמהיכי תיתי לפוטריה הא בכל התורה ממוןא משלם מילקא לא לקי, וע"כ לדעת עולא לא ס"ל הך דרשא, (ע"ש ברש"י ד"ה מאי טעמא לא אמר כעולא).

עפי"ז ניחא שיטת הרמב"ם, דלמד הא מילתא דגבי ממון ליכא דין כאשר זמם ולא כאשר עשה, מדאמרה תורה ממון בעדים זוממין רק אחר גמר דין מקרא יד ביד, דא"א לדחות דקרא יד ביד לא מיתוקמי לענין חיוב ממון בהזמה וכעולא, דהרמב"ם לשיטתיה בהל' חובל (פ"ד ה"ט) דפסק כר' יוחנן דכל חייבי מלקיות ותשלומין לוקה ואינו משלם, וא"כ ע"כ איצטריך קרא דיד ביד לחייב ממון בעדים זוממין, וממילא דשמעינן דגם בממון ליכא דין הזמה אלא בנגמר הדין, מעתה בהכרח צ"ל דבעדות ממון ליכא דין כאשר זמם ולא כאשר עשה, שהרי בכל עדות ממון מיד אחר הגמר דין כבר נעשה מעשה כיון דשיעבודא דאורייתא וכנ"ל ודו"ק.

והשתא מבואר דברי המדרש, דשאלו התלמידים מנין לבן י"ג למצות, וכאמור דנסתפקו שמא רק בבן י"ח או כ' שאז מגיע לדעת שלימה נעשה איש להתחייב במצות, אלא דהרי י"ל דנפק"ל מדכתיב בגזל הגר איש כי ימות ואין לו גואל ודרשינן למעט קטן שאין צריך לחזור עליו אם יש לו יורשין, ומוכח דאיש היינו בן י"ג, דאם רק מבן י"ח או כ' הרי גם מי שעדיין אינו איש צריך לחזור אחריו. אולם הך דרשה דאיש ולא קטן ע"כ ליתא, דבגר קטן לא שייך כלל חיוב שבועת ממון דהא הו"ל כופר שיעבוד קרקעות ובקטן לא משכח"ל שימחול על השעבוד, אלא דעדיין מצי מיתוקמי קרא בגר קטן די"ל דלא הוי בכלל כפירת קרקעות כיון דשיעבודא לאו דאורייתא.

ולכאו' יש להוכיח כן דשיעבודא לאו דאורייתא ממה דנקטינן דגם בעדות ממון אמרינן כאשר זמם ולא כאשר עשה כדעת הראב"ד ושאר ראשונים (דעת הרמב"ם לחלק בזה, הוא יחידאה), ואי שיעבודא דאורייתא א"כ תיכף בנגמר הדין הו"ל בכלל כאשר עשה, ועכצ"ל דשיעבודא לאו דאורייתא. אלא די"ל דלעולם שיעבודא דאורייתא אלא דבחיוב

שלא יכשלו באיסור לא יוסיף, ש"מ שחכמים יכולים לגזור גם בדבר שנתפרש להדיא בקרא, דכאן שנתפרש להדיא ארבעים, ואתי רבנן ובצרו חדא, ודלא כדעת הט"ז. וכן עורר במנ"ח (מצוה תקצ"ד אות ד').

ויש להמתיק בזה פלוגתת רבי יהודה וחכמים בסוף מכות (דף כ"ב ע"א) דאי' התם כמה מלקין אותו ארבעים חסר אחת שנא' במספר ארבעים מנין שהוא סמוך לארבעים, רבי יהודה אומר ארבעים שלימות הוא לוקה, דהנה בגמ' סוטה (דף ז' ע"א) ס"ל לרבי יהודה דבעלה נאמן עליה להביאה מדכתיב והביא האיש את אשתו ולא גזרו ע"ז, דלא כחכמים דחו"ל גזרו ע"ז עי"ש, וכתב בס' חלקת בנימין (עמ"ס שבת דף י"ט ע"א, ד"ה ובעיקר) דפליגי בכך אם יכלו חכמים לגזור על מה שמפורש בתורה להיתר, דר"י ס"ל כהט"ז דאין בכח ביד חכמים לגזור נגד מה דמסורש בתורה עי"ש. וא"ש דהיינו טעמיה דר"י דלוקין ארבעים, ודו"ק. עפ"י יבואר דברי המדרש דשאלו התלמידים לרבי מנין לבן שלש עשרה למצוות, רצ"ל דמנ"ל דבן י"ג חייב במצות תפילין, דלמא נקטינן כשי' בעל העיטור דגם' בן י"ג לא יניחם אלא אם יודע לשמור תפילין, דדב"ז תליא בכך אי איסור הדעת הוא מה"ת והיינו שצריך לזכור את התפילין כל עת וכל שעה, ולכן גם בבן י"ג צריך שיהא יודע לשמור התפילין דהיינו לחזק מחשבתו שלא לשכוח מן התפילין כלל, או דהיסח הדעת אינו איסור תורה דלא ילפינן מציין, אלא דצריך להימנע משחוק וקלות ראש וכדעת הרבינו יונה, ובכך נסתפקו דילמא היסח הדעת הוא שצריך לזכור בקביעות, וא"כ מנלן לחייב כל גדול בן י"ג במצות תפילין.

והשיב להם רבי דכתיב ארבעים יכנו לא יוסיף, דמהאי קרא יש להוכיח דאיסור היסח הדעת הוא רק משחוק וקלות ראש, והיינו דמהא דכתיב ארבעים יכנו וסמך ליה כדי רשעתו ללמד דהיכי דאיכא ממוזן ומלקות מילקא לקי ממונא לא משלם כדדריש ר' יוחנן, ומוכח דלא אמרינן כעולא דכל חייבי ממוזן ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי, ומעתה צריך קרא דיד ביד לחייב עדים זוממין בממוזן, ומינה דה"ג ילפינן מהאי קרא דגם בעדות

שעבוד קרקעות היינו דילפינן מכלל ופרט וכלל, כדאי' בב"ק (דף ק"ז ע"ב) וכחש כלל, בפקדון וגו' פרט, או מכל וגו' חזר וכלל וכו' מה הפרט דבר המטלטל וגופו ממוזן וכו' יצאו קרקעות וכו' ושטרות שאין גופן ממוזן, אבל מ"ד דדרש ריבוי ומיעוטי, רבי כל מילי וממעטינן רק שטרות, וא"כ י"ל דמ"ד דשיעבודא דאורייתא ס"ל דדרשינן ריבוי ומיעוט ושפיר נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות, ומ"ד דדרשינן כלל ופרט וכלל ואין נשבעין על הקרקעות לדידיה שיעבודא לאו דאורייתא, עכ"ד.

עוד נקדים מש"כ הרמב"ם (פי"ז מהל' סנהדרין ה"א) כיצד מלקין את המחוייב מלקות, כפי כוחו שנאמר כדי רשעתו במספר, וזה שנאמר ארבעים שאין מוסיפין על הארבעים אפילו היה חזק ובריא כשמשון, אבל פוחתין לחלש שאם יכה לחלש מכה רבה בודאי הוא מת, לפיכך אמרו חכמים שאפילו הבריא ביותר מכין תשעה ושלשים שאם נוסיף לו אחת נמצאת שלא הכהו אלא ארבעים הראויות לו. והחינוך (מצוה תקצ"ה) כתב, וחכמים הם חסרו אחת מהארבעים לגדר לאו דלא יוסיף כ"כ הרמב"ם ז"ל, והוא תימה לפי הגמרא, דהרי אמרינן בגמ' (מכות דף כ"ב ע"ב) דילפינן לה מדלא נאמר ארבעים במספר אלא במספר ארבעים עי"ש.

והנו"כ ברמב"ם האריכו בדבריו, ולדעת הרבה מפו' ס"ל להרמב"ם דמה"ת בעינן ארבעים כדכתיב להדיא בקרא ארבעים יכנו דהך דרש אינו אלא אסמכתא, אלא דכיון שהקילה תורה ליתן המלקות לפי האומדן, לפיכך גזרו חכמים להוריד אחת מהנה כסייג לאזהרת לא יוסיף, ולפום ריהטא דגמ' במכות (שם) משמע הכי, מהא דאמרו כמה טיפשאי שאר אינשי וכו' דאילו בספר תורה כתיב ארבעים ואתי רבנן ובצרי חדא, והכס"מ ולח"מ הביאו הוכחה זו. וברמב"ם הגדמ"ח הובא מהגהות הרש"ש ועוד שציינו דכן מפורש במדרש (במדב"ר פר' קרח, פי"ח סכ"א), וז"ל, ארבעים יכנו ולא יוסיף כנגד ארבעים קללות שנתקללו נחש וחיה ואדם ואדמה ופחתו חכמים אחת משום לא יוסיף, וכ"ה במד"ת (פר' קרח).

ועכ"פ מזה שבאו חכמים ופחתו ממה שנתפרש להדיא בקרא ארבעים יכנו, ואמרו ליתן פחות כדי

במדרש תנחומא בפרשתן (א) שנו רבותינו מצוה גוררת מצוה, ועבירה גוררת עבירה. וראית בשביה וגו', וגלחה את ראשה ועשתה את צפרניה כדי שלא תמצא חן בעיניך. מה כתיב בתריה כי תהיין לאיש שתי נשים וגו', שתיים בבית, מריבה בבית. ולא עוד, אחת אהובה ואחת שנואה, או שתיהן שנואות. מה כתיב אחריו כי יהיה לאיש בן סורר ומורה, כל מאן דנסיב יפת תאר, נפיק מנייהו בן סורר ומורה. שכן כתב בדוד, על שחמד מעכה בת תלמי מלך גשור בצאתו למלחמה, יצא ממנו אבשלום שבקש להרגו וכו', ועל ידו נהרגו מישראל כמה רבבות, ועשה מחלוקת בישראל, ונהרג שמעי בן גרא ושבע בן בכרי ואחיתופל, ולמפיבשת ולאיש בשת הרג, והשליט ציבא על כל בית שאול, ע"כ. ויל"ד בדברי המדרש, בשלמא למדנו שעבירה גוררת עבירה שכיון שנשא יפת תואר הגיע להוליד בן סורר ומורה, אבל היכן למדנו כאן שמצוה גוררת מצוה. עוד יש לתמוה איך יתכן לומר שנשיאת יפת תואר עבירה היא, והלא התורה התירה זאת להדיא, ויש כאן כמה וכמה מצוות האמורות בעניין שאם עשאן הרי קיים את מצוות התורה ולמה קורא אותה עבירה.

והנראה לבאר ובהקדם מש"כ הגה"ק החתם סופר זי"ע בכמ"ק (חתם סופר עה"ת בפרשתן; תורת משה בפרשתן; דרשות חתם סופר, דרוש לפר' נצבים, לפני סליחות שנת תק"פ, ועוד) על מה שאמרו חז"ל (סנהדרין דף ק"ז ע"א) על הפסוק (שמואל-ב טו, לב) ויהי דוד בא עד הראש אשר ישתחוה לאלקים וחושי הארכי לקראתו, רצה דוד להשתחוות לעבודה זרה, וא"ל חושי מלך שכמותך יעבוד ע"ז, אמר לו ומלך שכמותי יהרגנו בנו, א"ל למה לקחת יפת תואר, א"ל התורה התירה, א"ל למה לא דרשת סמוכים, ע"כ. ולפי פשוטו דוד רצה להשתחוות לע"ז ולכו לשמים, רק שהעולם יסברו שעבד ע"ז ולא יהי חילול השם שצדיק כמותו יהרגנו בנו, וא"ל חושי שגם זה חילול השם.

אמנם גוף הדבר שיבוא תקלה ע"י מה שהתירה התורה בפירוש יפת תואר קשה. וי"ל בוודאי אם לקח יפת תואר משום שלא היה אפשר לו לעמוד בעצמו נגד היצר הרע לא יבוא תקלה על ידי זה, אבל אם היה יכול לעמוד בעצמו, ואפי' הכי לקחה נהי דלא עשה איסור דהתורה התירה סתם, מכל מקום אז לא יהיה זיווגו עולה יפה.

ממון אין עדים זוממין חייבין אלא בנגמר הדין, וא"כ עכצ"ל דשיעבודא לאו דאורייתא דאל"ה מיד בנגמר הדין כבר נתקיים המעשה כנ"ל, וממילא דשפיר י"ל דאין נשבעין על הקרקעות ואעפ"כ שייך שבועת ממון וכמ"ש המלה"ר, והיינו דדרשינן התורה בכלל פרט, וא"ש דרבי לשיטתו (סוכה דף ג' ע"ב, ובכמ"ק) דס"ל דדרשינן התורה בכלל ופרט, וטעמיה משום דלכן ניתנו כללות בסני ופרטות באוהל מועד כי הפרטות הם פירש הכללות.

ולפי"ז נקטינן דכל הני דחיות שדוחין זה מפני זה הו"ל בגדר דחוויה ולא בגדר הותרה, ומעתה דטומאה הו"ל רק דחוויה בציבור, ע"כ מוכח כן מכה"ג ביוה"כ דאע"פ דאינו על מצחו מרצה (דהרי א"א לתרין דשאני התם דטומאה הותרה בציבור), ואתיין מהא דכתיב תמיד לרצון לפני ה', דלא דרשינן לה להא דלא יסיח דעתו ממנו, וא"כ איסור היסח הדעת אינו מה"ת, אלא מדרכנן משום בזיון והיינו בשחוק וקלות ראש, אשר בזה אפי' בפחות מבן י"ג יכול להיזהר, ועל זה אמרו דקטן היודע לשמור תפיליו וכו', אבל בבן י"ג ליכא למיחש שיבא לשחוק וקלות ראש, לכך כל שהוא בן י"ג חייב בתפילין.

וע"ז מסיים המדרש, דלכאו' היאך נימא דאיסור היסח הדעת אינו מה"ת, הרי לפי"ז לא היה ראוי שיבטלו מצוה של תורה ללבוש התפילין כל היום, לכך מסיים המד' דהא כתיב ארבעים יבנו ואתו רבנן ובצרי חדא, הרי דאע"פ דמפורש בתורה ארבעים יבנו גזרו ע"ז מפני לא יוסיף, דשפיר יכלו לגזור גם על מה דמפורש בתורה, ושפיר י"ל דאע"פ שהיסח הדעת אינו מה"ת, מ"מ מחמת ירידת הדורות העמידו דבריהם וביטלו מחמתו מצוה של תורה, וזהו שאמרו לו וכי יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה, אמר להם תמורין דברי סופרים יותר מדברי תורה, לכך חששו אף לאיסור דרבנן של היסח הדעת, ודו"ק.

התורה היה עה"פ בפרשתן (דברים כא, י) כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידך ושכית שבינו. ודרשו בספרי על אויביך כנגד אויביך, והוא פלאי מה בא להוסיף בדרשתו.

דיברה תורה כלל, אלא אדרבא נחשב לעבירה בשבילם ועבירה גוררת עבירה.

ובענין זה נודע מש"כ רביה"ק הישמח משה זי"ע (פר' קדושים) עה"פ (ויקרא יט, ב) קדושים תהיו, ואמרו חז"ל (יבמות דף כ' ע"א) קדש עצמך במותר לך, ופי' דענין זה מתקיים על פי שני דרכים, או שממאס במותרות, ולפעמים ההיפך כמבואר בשו"ע שמשביע עצמו מן ההיתר כדי שלא יבא לידי איסור, והכל לפי מה שהוא אדם באותה שעה ובלבד שיהיה כוונתו לשמים. והיינו גם כן קדש עצמך במותר לך, שעל ידי המותר הוא מקדש על עצמו שלא יבא לידי איסור, וגם אם עושה לכוונה זו, הוי עבודה לשם ב"ה וב"ש ומקדש עצמו, עכתוד"ק.

וזאת יש לדעת שלא כל אדם שווה ואין כל דרכי העבודה שוות, ומה שכלפי אדם אחד יקרא מצווה כלפי הצדיק ממנו יקרא עבירה, וכידוע עניין זה באריכות בספה"ק. וכן מצינו שאמרו חז"ל (תענית דף י' ע"א) כל היושב בתענית נקרא חוטא, ולאידך גיסא מצינו אצל הרבה צדיקים שהיו מסגפים עצמם ומתענים משבת לשבת ולא חששו בדבר שיהיה להם חטא, כי מה שאצל אדם הפשוט נחשב לחטא, אצל הצדיקים הוא נחשב למצווה וכן להיפך שאין לו לצדיק להשביע עצמו ותאוותו בדבר היתר כי אצלו אין זה דבר היתר אלא דבר איסור.

זהו שאמר הכתוב כי תצא למלחמה על אויביך וגו' ודרשוהו על מלחמת היצר שמלחמתך בו צריך להיות כנגד אויביך, וכל מה שהתרתי לך כאן יפת תואר זהו רק אם זה נגד אויביך, רצ"ל שאתה מציל עצמך על ידי זה מידי היצר הרע הבא להחטיאך בתאוות איסור, אבל אם אצלך אין זה 'כנגד אויביך' לא התרתי לך, ועבירה היא אצלך ותביאך לידי בן סורר ומורה. אבל לאותו איש שאצלו הוא 'כנגד אויביך', אין זה עבירה אלא מצווה, והיא שתביאנו לידי מצוות אחרות, כי הוא גם קידש עצמו במה שמותר לו, וכוונתו לשם שמים להנצל ממה שאסור לו, ושפיר ילפינן מכאן ב' העניינים גם עבירה גוררת עבירה וגם מצווה גוררת מצווה בהדי הדדי, והבן.

יום שב"ק

תפילת שחרית התפלל לפני העמוד - הרה"ג ר' ישראל משה צבי בוים ר"מ בישיבה"ק לצעירים דברי

והנה דוד המלך ע"ה לקח יפת תואר, והיינו כיון שדוד הוא הקטן והיה עניו ולא האמין בעצמו, וחשד לעצמו שלא יוכל לעמוד, ובאמת היה יכול להעמיד בעצמו, ולכך היה לו ממנה בן שאינו הגון.

ובזה מיושב מה שדרשו חז"ל עוד בגמ' (מגילה דף י"א ע"א) אברם הוא אברהם שהוא בצדקו מתחלה ועד סוף, וברוד דרשו הוא הקטן שהקטין עצמו מתחלתו ועד סופו, שלולא שהי' עניו ולקח לו יפת תואר והיה לו בן אינו הגון לא היה מוכח דהוא בצדקתו מתחלתו ועד סופו, אמנם ע"י שהוא עניו מתחלתו ועד סופו ממילא שפיר דהוא צדיק מתחלתו ועד סופו, עכלה"ק.

הרי לנו חידוש גדול בדברי הגה"ק החתם סופר זי"ע שאין דין יפת תואר אמור אלא לאלו השפלים והפחותים שאין יכולים להעמיד עצמם, ועל מנת להצילם מתאוות איסור הותר להם יפת תואר. ואדרבא הם עושים זאת לשם שמים, כי כוונתם בואת להינצל מאיסור, ואצלם אין נחשב זה לעבירה אלא אדרבה מצווה הם עושים, ולא עליהם אמרו חז"ל כיון שנשא יפת תואר הו"ל בן סורר ומורה. ורק אותם בני עלייה חסידים ואנשי מעשה אשר יכולים להעמיד עצמם בדרכים אחרות, הם אין להם ללכת עפ"י זה אלא לקדש עצמם במותר להם, ואם לא יקדשו עצמם נחשב להם לחטא, וממילא עבירה גוררת עבירה ועלול להביא לו בן סורר ומורה.

עפי"ז יבואר לשון הגמ' מלך שכמותך יעבוד ע"ז וכו' היה לך לדרוש סמוכים, רצ"ל שלא יתפלא דוד על מלך שכמותך שיהרגנו בנו, כיון שמלך שכמותך אין לו לעשות כל דבר גשמי כיון שהתורה התירתו, אלא אדרבה מלך שכמותך חסיד וצדיק יכול להעמיד עצמו מתאוות זו, ולכן היית צריך לדרוש סמוכין ולהבין שלקחת מעכה כאשת יפת תואר עלול להביא עליו בן סורר ומורה שיהרגו.

ויובן בזה דרשת חז"ל (קידושין דף כ"א ע"ב) לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר, ולכאן יש לבאר מפני מה נקט כאן לשון שלישי 'לא דברה תורה' וכו', יותר היה לו לומר 'דברה תורה כנגד יצה"ר'. ולהנ"ל יתבאר, שנקט לשון זה ללמד שלא דיברה תורה לכולם, כי אם רק לזה שצריך להגיע לכך שתחת שיפול בתאוות איסור יקחנה בהיתר, אבל לאחרים אשר יכולים להעמיד עצמם ולהתגבר על יצרם לא

חיים פעיה"ק.

בגדול זרועך ידמו כאבן. ואע"פ דפשטות הכתוב הנ"ל 'יבחר אלהים חדשים', קאי על שם של חול, אמנם בתנא דבי אליהו (רבה, פרק י') דרש לה כלפי מעלה, שהקב"ה בוחר בחידושי תורה שאדם מחדש, יעו"ש, ועל דרך זה מפרש שם בישמח משה המשך הכתוב 'אז לחם שערים' כלומר ששערי ירושלים שעוסקים בתורה והשערים המצויינים בהלכה שמחדשים חידושי תורה הם הלוחמים בעדנו, ועל כן 'מגן אם יראה ורומח' שיותר אין צריכים להם, עי"ש.

ויש לבאר דבריו עפ"י מש"כ עוד הישמח משה (הובא בפר' משפטים בהג"ה מכת"ק), נתגלה לי בחלום שמצוה גדולה לקרב הרחוקים רצ"ל בביאורים כל הפליאות, והטעם שבוודאי הפנימיות של הפליאות הוא יחוד עמוק, ומאן דמקרב אותם אף בנגלה רק שיהיה לבו לשמים נעשה היחוד למעלה כמו בכל המצוות שעושה אותן בשלימות, וזה הוא הטעם של רז"ל שכתבו הפליאות, כדי שתייחד על ידי חכמי הדור המבוארים כפי שרשן, ודוקא בחידושי חכמה, כי זה הוא החיות, כמ"ש (קהלת ו, יב) והחכמה תחיה בעליה, ולכך בחכמה יסד ארץ (משלי ג, יט), ובתיוב"ע על בראשית ברא בחכמה ברא, וכו' ועוד דבודאי הכל יכול לתקן על ידי יחוד אמת הנצרך לאותו ענין, אך מי יודע לכוון, והנה ה' צילך וכשם שהוא מקרב רחוקים, בן השי"ת מקרב מה שצריך לו, אף שרחוק לגמרי מאותו ענין שנתייחד על ידי חידושי, ועוד במדה שאדם מודד וכו' כמו שהוא מקרב רחוקים, בן השי"ת, ונסתלק הברל עונות, ואז ודאי לא כבדה אזנו משמוע ולא קצרה ידו מהושיע. ועוד קוב"ה חדי בפלפולא, ובאור פני מלך חיים, עכלה"ק.

עפ"י יובן ביותר שעל ידי שמיישבים ומתרצים הפליאות, זוכים לקרב הרחוקים היינו ניה"ק שנבלעו בתוך אוה"ע אשר מכך מקבלים חיותם וכוחם כנודע, וע"י פלפולי התורה מקרב הכשי"ת להחזיר ניה"ק למקומם בכחי' חיל בלע ויוקיאנו ובכך המה כרעו ונפלו ונכנעים תחת יד בני ישראל.

והנה איתא בגמ' (סוטה דף ז' ע"ב) לגבי עצמות יהודה שהיו מגולגלין, והתפלל עליהם משה ואמר מי גרם לראובן שהודה וכו', ובהמשך הגמ' לא הוה ידע למשקל ולמטרה בשמעתתא בהדי רבנן, והתפלל

בעליות התכבדו, כהן - החתן אפרים יהודה כץ נ"י, לוי - הרה"ח ר' יהושע הייליך מב"ב, שלישי - החתן החבר מרדכי בריל נ"י, רביעי - החתן מורינו אברהם צבי ברבר נ"י, חמישי - חמישי - החתן מורינו יקותיאל יהודה בריכטא נ"י, שישי - מרן שליט"א [אחר העליה נערך מי שברך לרגל הולדת הבנות, להר"ר חיים ישעי' איצקוביץ מפעיה"ק (ב"ר ליפא מפעיה"ק), ולהר"ר משה קלוגר מפעיה"ק (בה"ר יוסף שלמה משגיח בישיבה"ק לצעירים שפע חיים בב"ב, וחהג"ר אפרים גרין מנה"ר דישיבת היכל התורה)], שביעי - החתן החבר שמעון נ"י בן הרה"ח ר' יואב אברהם מפעיה"ק, הרב יעקב האס מנכ"ל מוסדות ויזניץ מאנסי בבית שמש, הבחור הבר מצוה יוסף זונדל נ"י בן הרה"ג ר' שמשון בלומנטל ר"מ בישיבה"ק לצעירים דברי חיים פעיה"ק, אחרון - הרב שלמה צבי גרינברגר מב"ב, מפטיר - הרה"ח ר' אלכסנדר משה בלומנטל מפעיה"ק ראש גבאי המעמדות, הגבה - הרה"ח ר' יעקב משה יולנו מפעיה"ק, גלילה - הרה"ח ר' שלמה וואגל ממאנסי. מוסף - התפלל לפני העמוד הרה"ג ר' שמשון בלומנטל ר"מ בישיבה"ק לצעירים דברי חיים פעיה"ק.

התורה בשוה"ט עתיקא קדישא היה עה"פ בפרשתן (דברים כא, י) כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלוך בידך ושבת שביו. וראוי לבאר אמאי הוצרך לומר 'ונתנו ה' אלוך בידך', הרי אם שבת ממנו שבי ממילא נודע כי 'ונתנו ה' אלוך בידך'. גם יל"ב אומרו 'בידך'.

ואפ"ל בזה, בהקדם מש"כ בספה"ק ישמח משה (הפטר בשלח) עה"פ (שופטים ד, ח) יבחר אלהים חדשים אז לחם שערים מגן אם יראה ורומח, שכאשר בני ישראל יושבים ועוסקין בפתגמי אורייתא ועוסקים במלחמה של תורה שוב אין זקוקים לצאת למלחמה גשמית על אויביהם בחרב וחנית, כי רק אומות העולם הם שצריכים ללחום במלחמה גשמית באנשי חיל וגיבורי כח, אבל לא בן בני ישראל שעוסקים בעסק התורה ומנצחים זל"ז בהלכה די להם בזה לנצח את כל אויביהם מסביב, וכן אמרו בגמ' (מכות דף י' ע"א) מאי דכתיב (תהלים קכב, ב) עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים, מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה, והיינו שבזכות פלפול התורה שמתנצחים תלמידי חכמים זה בזה בהלכה ומחדדים אחד את חברו שוב אין צריכים לצאת למלחמה גשמית ויתקיים הכתוב תפול עליהם אימתה ופחד

בספרי איתא (ריש פרשתן) על אויביך כנגד אויביך, וצ"ב דלא פירש בזה מאומה, כי פשוט הוא שכשיוצא למלחמה הרי זה נגד האויב, עוד איתא שם ונתנו ה' אלקיך בידך - אם עשית כל האמור בענין סוף שיתנו ה' אלקיך בידך. ולפי פשטות המקרא הכוונה על האמור בפרשה בהמשך דיני יפת תואר, ואמנם לפי"ז לכאן אין מובן דברי הספרי מה שסיים 'סופו שה' אלוקיך נתנו בידך', והלא כל ענין יפת תואר הם רק אחר שניצח במלחמה וכבר נתנו ה' בידך מתחילה, ומה שייך שאם יעשה כל האמור בענין אז ונתנו ה' בידך.

במדרש (תנ"כ"א זוטא, פרק כג, הביאו בספה"ק ישמח משה, פרשת האזינו, ד"ה ונחזור לעניינו) שאלו תלמידיו את רבי אליעזר רבינו האיך נעשה תשובה ונחיה, אמר להם כתיב (תהלים כ, ב) 'ענך ה' ביום צרה, וכתיב (שה"ש ה, ד) דודי שלח ידו מן החור, ע"כ. וכבר האריכו בזה טובא דשאלת תלמידיו מובנת היא, אמנם תשובתו של רבי אליעזר בפשטות אין לה מובן מה השיבם בזה.

עוד במדרש (ויק"ר כט, ג) עה"פ (תהלים פט, מז) אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון, אמר רבי יאשיה, כתיב אשרי העם יודעי תרועה, וכי אומות העולם אינם יודעים להריע, כמה קרנות יש להם, כמה בוקינים יש להם, כמה סלפירגסי יש להם, ואתה אומר אשרי העם יודעי תרועה, אלא אשרי העם אלו ישראל שיוודעים לרצות את בוראם בתרועה. ע"כ. ורביה"ק מהרצ"א בספה"ק בני יששכר (מאמרי תשרי, מאמר ג, דרוש י) עמד לבאר תשובת ר' יאשיה 'שיוודעים לרצות את בוראם בתרועה', דאיוזה תשובה יש בכך על מה שהקשה 'וכי אומות העולם אינם יודעים להריע', וכן נמי היכן מרומז ענין זה שיוודעים לרצות פני בוראם בתרועה בפסוק זה ד'אשרי העם יודעי תרועה.

עוד במדרש שם עה"פ (תהלים מז, ו) עלה אלוקים בתרועה ה' בקול שופר, יהודה בר נחמן פתח, בשעה שהקב"ה עולה בדיון, כדן הוא עולה, מאי טעמא, עלה אלוקים בתרועה [ד'אלוים' הוא מדת הדין], ובשעה שישאל נוסטלין שופרותיהן 'בידיהן' [כגירסת זקה"ק בעל הדברי חיים זי"ע (פרשת ראה, ד"ה והנה כמו כן, בנדמ"ה)], ותוקעין לפני הקב"ה, מיד מתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם, ועולה מכסא דין ויושב

משה (דברים לג, ז) ידיו רב לו, ע"כ, חזוין מהתם דלשון 'יד' נופל על עסק התורה בפלפולא דאורייתא. כן איתא בקדמונים (ויקוקין דנורא על התנ"כ"א פרק י"ה, והביאו בשו"ת חות יאיר, בס"ק קנ"ב) דיד מרמוז על תורה, וזה הכוונה ביגיע בפ"ך כי תאכל, יעו"ש.

זה שרמוז הכתוב כי תצא למלחמה על אויביך ורמוזו בספה"ק דמיירי כאן במלחמת היצר, ואמנם אין מקרא יוצא מידי פשוטו, דשני הפירושים עולים בקנה אחד, דכח אוה"ע הוא רק בגין העוונות שע"י"ז היה בכוחם לקחת ניה"ק ולהתחזק, אבל כאשר כי תצא למלחמה על אויביך הוא היצר הרע אז בכך ממילא יתגברו על אויבי איה"ע ואמור, ועז"א ונתנו ה' אלוקיך על ידי בידך דייקא, היינו על ידי פלפולא דאורייתא דטבין אילין, שעל ידי כן ושבת שביו היינו שיזכה להעלות ולתקן כל הניצוצות הק' שנפלו לבין הקליפות, ולהחזירם אל מקור שורשם בצד הקדושה, והבן.

בעליות בתפילת מנחה התכבדו, כהן - הרה"ח ר' בנימין חיים כץ מב"ב, לוי - הרה"ח ר' מנחם מאיר קליין מפעיה"ק, שלישי - הרב נפתלי נחום בריכטא מב"ב, הגבה - הרה"ג רבי מאיר משולם שליט"א, גלילה - העסקן הרה"ח ר' ישראל גרין מפעיה"ק. בזמירות בעידן רעוא דרעוין התכבדו, ברוך א"ל עליון - הרה"ג רבי דוד אסקל שליט"א ראש הכולל בצפת עיה"ק, דרוור יקרא - הרב יוסף שלמה קלוגר משגיח בישיבה"ק לצעירים שפע חיים בב"ב, שבת היום - הרה"ג ר' אפרים גרין מנהל רוחני דישיבת היכל התורה פעיה"ק.

התורה בעידן רעוא דרעוין היה עה"פ בפרשתן (דברים כא, י) כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלוקיך בידך ושבת שביו. הנה ראוי לבאר אריכות לשון הפסוק 'ונתנו ה' אלוקיך בידך ושבת שביו', דהלא אם 'שבת שביו' מובן מאליו שהוא גבר במלחמה ונצח האויב, ולמה האריך בלשונו לומר 'ונתנו ה' אלוקיך בידך' ואז חזר ואמר 'ושבת שביו'.

בספה"ק (ראה ערוגת הבושם, בפרשתן) כתבו לרמוז כתיבת 'שבי"ו', שהוא נוסטריקון הפסוק (תהלים ט, יא) ויבטחו כן יודעי שמך, וצ"ב הרמוז בזה.

ולעיל בסוף פר' שופטים (פסוק ט) ואתה תבער הדם הנקי מקרבך כי תעשה הישר בעיני ה', וצ"ב השייכות והסמיכות.

אמת בהשי"ת, ומזה ישפיע גם לחיצוניות. אך אם אומר בפיו ומשמיע בקולו ושפתיו ולבו כל עמו, והעיקר היא המחשבה הנכונה והכוונה בפנימיות הלב חסרה מעמו, שוב אין זה מרוצה לפני השי"ת. וזהו שאמרו העונה אמן היינו המשמיע קולו בעניה אל יגביה קולו שלא ישמע מבחוץ יותר מן המברך כלומר יותר מכוונת ליבו בפנימיות, עכד"ק יעו"ש.

דבר זה הוא עיקר ויסוד דרך החסידות אשר לימדונו והורינו מרן הבעש"ט הק' זי"ע ותלמידיו הק' זי"ע, כי עיקר העבודה הוא להיות בדביקות בהשי"ת, ותכלית הכל הוא להגיע למדרגה שיהיה כל כולו דבוק בבוכ"ע ברעותא דליבא בכל לבו ונפשו, וכל מעשיו שעשה לא יהיו בפעולות חיצוניות בלבד, אלא יהיה לבו בוער בדביקות בהשי"ת ברשפי אש שלהבת י"ה.

כלל ויסוד גדול הוא שאכן בקיום המצוות המעשיות יש צורך בכל אופן לקיימם למעשה בפועל, אולם שאר ענייני והנהגות החסידות אזי באם חסר בזה כוונת הלב אין בזה מאומה, וכגון שאינו מעלה ואין מוריד מאומה אם יאמר ויתפלל בנוסח זה או בנוסח אחר, כלתי כוונת הלב, ואחר כוונת הלב הן הן הדברים, והעיקר שיהא לבו שלם ברעותא דליבא אל השי"ת. וכאשר האריך בזה הרה"ק רבי אלעזר מליזענסק זי"ע בן רביה"ק הר"א זי"ע באגרת קודש (גדפס בסוף ספה"ק נועם אלימלך) ובתו"ד כתב וזל"ק, מכתבו הגיענו והראיתיו לכבוד אדוני אבי מורי נ"ו לנצח, והיה בקראו בו תסמר שערתיו ונודעונו אבריו בראותו שיש בעולם שטותים ודברי הבלים ופתיים כאלו וכו', אבל רום מעלת כבוד תורתו אינו לומד מן הצדיקים יראתם, רק שרואה תנועותיהם הנראים והנגלים, וסובר מי שעושה ונוהג בזה נקרא בשם חסיד וכו', מי שהוא שואל אם לומר זמירות אלו או לזולתם ואם לומר שיר השירים בעת הזאת או באחרת, ושאר שטותים כאלו אשר במכתב אין להעלות אותן על הכתב, עי"ש בדבה"ק מה שהאריך ביסוד זה שעיקר עבודת החסידות הוא עבודת הלב בפנימיות בהשתפכות הנפש שיהא כל הנשמה תהלל י"ה, שבכל נשמתו בתוך תוכיותו יעבוד את ה' באמת.

כמו כן בספה"ק אור המאיר (פרשת תרומה, ד"ה ומקבת והגרזן) מאריך בדברים חריפים נגד אלו

בכסא רחמים, שנאמר ה' בקול שופר, אימתי בחודש השביעי. ע"כ. ועמד שם רביה"ק מוהרצ"א זי"ע לבאר הדקדוקים שרבו בדברי המדרש הללו.

- עיקר חשיבות העבודה כאשר פנימיות הלב משפיעה על אברים החיצוניים ולא להיפוך -

כל אלה באחת יבוארו, ובהקדם מאמר חז"ל במדרש (רש"י בראשית א, א; ועי' ב"ר יב, טו) מתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין ראה שאין העולם מתקיים עמד ושיתף מדת הרחמים למדת הדין, שנאמר (בראשית ב, ד) ביום עשות ה' אלוקים ארץ ושמים, ע"כ. ולכאו' הוא טעון ביאור למה אכן בתחילה עלה במחשבה לברוא במדת הדין, גם יש לבאר מה שבתחילה הקדים 'שמים לארץ' ואמר בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ, ושוב שינה הסדר ואמר 'ביום עשות ה' אלוקים ארץ ושמים'.

ויבואר, עפ"י יסוד גדול המבואר בספה"ק, כי העיקר והיסוד בעבודת השי"ת הוא עבודת הלב בפנימיות, וכלשון חז"ל (סנהדרין דף ק"ו ע"ב) רחמנא ליבא בעי, כי הן ודאי שישנם הרבה מצוות התלויות במעשה בפעולות חיצוניות, וצריך לקיימם בפועל ולדקדק בהם בקלה כבחמורה, אולם אין העיקר והתכלית שיעסוק רק בפעולות החיצוניות, אלא עיקר המטרה הוא שיקיים מצוות הללו בכוונת הלב וברעותא דליבא, שהרי ה' יראה ללבב (שמואל א-טו, ז), והתכלית הוא שיהיה בבחי' הכתוב (תהלים נא, יב) 'לב טהור ברא לי אלוקים', שיהיה לבו טהור וזך ונקי לעבודת השי"ת, מתוך דביקות בה' בכל לבו ונפשו. ועבודה זו - עבודת הלב עליו להקדימה לפעולות החיצוניות, ואז הבערה ללהב תצא ויבער לבבו ברשפי אש שלהבת י"ה, שישפיע גם על מעשיו בחיצוניות.

ובענין זה כתב בספה"ק נועם מגדים (פרשת משפטים, עה"פ אם כסף) בשם הרה"ק הר"ר זושא זי"ע (ראה מגורת זהב, פר' משפטים). לבאר אמרם ז"ל (ברכות דף מ"ה ע"א) העונה אמן אל יגביה קולו יותר מן המברך, שהמברך יורה על כוונת הלב בפנימיות, אשר זהו העיקר והתכלית בברכה, לברך בשירות ותשבחות להשי"ת מתוך וממעמקי לבבו, וכמו שנא' (תהלים פד, ג) לבי ובשרי ירגנו לא"ל חי, וכל מחשבותיו בפנימיות לבבו ומוחו ולבו כל כולו יהיה בדביקות

לדביקות אמת בהשי"ת. וכאשר יסד יסוד זה בספר החינוך בכמה וכמה מצוות (מצוה ט"ז ועוד) כי האדם נפעל לפי פעולותיו, ועל ידי שיתחיל במעשים חיצוניים, אף שהיפך ושינה מהסדר הישרה, מכל מקום סוף כל סוף יגיע לידי כך שאף ליבו תבער בקרבו בדביקות בהשי"ת לשמה.

והרה"ק מקאמארנא זי"ע (היכל הברכה, פרשת דברים) כתב בחריפות יתירה נגד זה, והאריך באריכות נפלאה דבומננו אין זו הדרך, שרק בדורות הראשונים אשר לכם היה בוער בקרבם ברשפי אש שלהבת, אז היה ביכולתם להתחיל בעבודה מפנימיות הלב ובכך להשפיע על איבריהם החיצוניים, מה שאין כן הדורות האחרונים אשר אינם במדרגה כזו, אזי אדרבה הקול מעורר הכוונה, ועל ידי שהאדם ילמד ויתפלל בקול רם ויעשה פעולות ותנועות באיברים החיצונים, על ידי זה ישפיע על פנימיות לבבו ויעורר בקרבו להתלהב לעבודת בוראו. ולשיטתו מוכן מאליו שלהתפלל בכוונת הלב עדיף טפי, אבל הרי ישנם גם קמני דעת, וגם לאנשי מעלה יש זמן של קמנות וירידה שאז אי אפשר לכוון, ובעת כזאת מחוייבים הם להתפלל בקול רם, בהתלהבות ובהתאמצות יתירה, כי רק באופן הזה יהיה אפשרות בידם להלהיב גם את החלק הפנימי שבהם, כי 'הקול מעורר הכוונה'.

וכותב שם בתו"ד: 'אפילו בכל עת התחלות קשות, וכן כמה פעמים מתגרה הקטנות וכו', וכן לפעמים אינו יכול להתפלל וכו', צריך עכ"פ בכל כוחו וקולו בהרגש גדול, לדבר אותיות פסוקי דזמרה בכל כוחו בקול גדול עד שבא לפני המלך, מתנפל ומתחנן לפניו כאין וכו'. וכן האריך בזה רביה"ק מסיגעט זי"ע בייטב לב (פרשת וירא, עה"פ ויהי אחר הדברים, ובכמ"ק) יעו"ש.

כי כאמור אף שעיקר העבודה לבני העליה הוא שתחילה יבער לבכם בקרבם, ולאחמ"כ דוגמת הכלי המלא עד גדותיו שהוא נשפך החוצה, כן כאשר יחם לבכם עד למאוד בתבערת יקוד אש בחמימות והתלהבות בעבודת ה', הרי שמאליו תפרוץ לחוץ התלהבות אש קודש העצורה בקרבם. וכאשר יעסקו בשירות ותשבחות להשי"ת הרי שמרוב התלהבות אשר בלבכם יושפע אף לכלי המעשה ומאליו יקרא לשיר ולזמר להבורא ב"ה. כי לא יהיה ביכולתו

שעובדים את ה' במעשים חיצוניים, וכל התעסקותם בזה הוא האם ללבוש לבוש זה ובצורה זו, ומגנה מאוד האנשים הללו, המניחים עיקר עבודת החסידות שהוא טהרת המחשבה ואשר טרם וקודם הכל צריך להקדיש שיהיה לו לב זך בפנימיות לבבו, ויבער לבו ברשפי אש שלהבת י"ה, וזהו התכלית הנרצה באמת, יעו"ש בדכה"ק.

- בדורות האחרונים התירו לפתוח העבודה בפעולות חיצוניות שישפיעו על הפנימיות -

ברם בירידת הדורות, באו תלמידיהם המה הצדיקים אשר המה בארץ תלמידי תלמידיו של מרנא הבעש"ט הק' זי"ע, כשראו גודל ירידת הדורות הפוחתים והולכים, עד אשר אין ליבם של ישראל עמם, ואין בכוחם לבעור בתוכיות לבכם ברשפי אש בעבודת ה' בלא פעולות חיצוניות, מעתה במצב כזה אין מנוס ואין אופן אחר אלא שיתחילו ויפתחו תחילה בפעולות חיצוניות, ובמטרה שמתוך כך הרי זה ישפיע לעורר הלב לעבודת הבורא. והיינו ע"ד המבואר בראשונים (א"ר, או"ח סי' קפ"ה סעי' ג') כי 'הקול מעורר הכוונה', והיינו ע"ז שאע"פ שעיקר התפילה הוא רעותא דליבא בכוונת הלב, אבל מה יעשה אדם גם ומגושם אשר שקוע ראשו ורובו בתוך עומק הזוהמא, ומוחו מבולבל בהבלי עולם הזה, וליבו ריקם מכל חמימות דקדושה, מה נאמר ומה נדבר, תחת אשר תחשק לבנו בתשובה עזה וחפץ הלב, ורגלינו ירצו לקיים מצות הבורא ית"ש מתוך שמחה והתלהבות, לצפות בכל רגע ורגע אימתי תבוא לידי דבר מצוה ואקיימנה, הרי שמתעצל האדם ומתנהג בכבידות, וקליפת עמלק אשר קרד בדרך מקררו ומצננו לגמרי מהתלהבות דקדושה. והגם כי בוודאי חפץ הוא לעשות רצון ה' בקיום מצוותיו, אבל כל זה הוא רק מן השפה ולחוץ, ורחוק הוא כרחוק מזרח ממערב מהתלהבות וחשק ותשוקה. ואדם הנמצב במצב כזה אם ימתין עד שיבער לבו בפנימיות, עלול הוא ליפול לגמרי ולעולם לא יוכל לקיים מצוות ה'.

על כן התקינו צדיקי הדורות עצה יעוצה לאנשים כמונו, שתחילה יפתחו בפעולות חיצוניות, אף שאין זה העיקר כאמור, ועל ידי העבודה בקיום פעולות מעשיות על ידי כן כולי האי ואולי ישפיע זה לתוך תוכיותו בהבערה שתהא יוצאת ללהב לעורר לבו

לכלוא רגשותיו ויפצה בריקוד לרקד ולפזז להשי"ת. אבל כל זה שייך רק במי שלבו באמת זך ונקי להשי"ת ומחשבתו טהורה ומעודו לא פגם ולא זיהם מוחו וליבו, שהוא יכול לילך בדרך זו, שהפנימיות ישפיע על החיצוניות.

אולם מי שהוא מקטני דעת שאין לו מוחין למדרגה זו, והאיש אשר בדרך זה לא היה והוא טמא לנפש שנפל לעומק הוזהמא, ואין לו שיג ושיח במדריגות אלו כלל וכלל, באשר כמנותק הוא לגמרי מכל רגש דקדושה, ותחת אשר ימתין ויצפה מתי אבוא ואראה פני אלוקים, הריהו מתהלך בלב סתום ואטום בלא חשק לקיים מצוותיו ית"ש, ואף שמקיימם בפועל מאחר שאינו חפץ להיות כגויי הארצות, אכן כל זה הוא בלא כל חשק וחיות ושמחה בעבודת השי"ת, ונעדר ממנו כל ענין התעוררות בפנימיות לבבו. שמא תאמר אבד סברו ובטל סיכוי, כי אם יצפה וימתין עד שלבו ומוחו יתעוררו ויתלהבו לעבודת בוראו, לא ישיג מאומה. ואך מדברי היצר הרע הבא לקררו ולייאשו מעבודת השי"ת לומר כן, ואדרבה לא ירפה ולא יפסיק מקיום המצוות, כי הותר לו להפך הסדר, וראשית יתחיל על ידי פעולת אבריו בהתלהבות חיצונית, לקיים מצוות מעשיות ולהתאמץ בעמל וביגיעה, עד שזה ישפיע על פנימיותו לעורר לבבו בקרבו לעבודת השי"ת.

ולזה אף שאין היכולת בידו לעבוד את השי"ת בדרך הישרה והמעולה, ואין עולה בידו לעסוק תחילה בפנימיות שזה ישפיע גם על החיצוניות, מכל מקום יתחיל תחילה בדרך ההפוך, להקדים לעסוק בפעולות החיצוניות לקיים המצות במעשה, וישתדל להשכים קום לעסוק בתורה קודם התפילה, ואף שהיה מן הראוי שמיטתו תפליט אותו ותשליכהו לחוץ מרוב התשוקה וההתלהבות לעבודת השי"ת, הרי שאינו עומד במדריגה זו, ומ"מ הריהו מתאמץ להתגבר על יצרו ולקום ממיטתו בבוקר לעסוק בתורה, והריהו רץ למקוה טהרה וטובל בכוונה טהורה שיטהר השי"ת לבבו, כנרמז בר"ת הפסוק ל'ב ט'הור ב'רא שהוא עולה טב"ל, ושופך לבו בתפלתו לפני ה', וכן בשאר המצות מתעסק בפעולות חיצוניות ומתאמץ לקיים כל מצוה ומצוה כראוי, ומזיע ומתאמץ בעת קיום המצות בכל רמ"ח איבריו, או אז כולי האי ואולי יזכה שקיום המצות בפעולות

החיצוניות תשפיע עליו בפנימיות לבבו, להבעיר נשמתו בקרבו שיהיה לבו טהור זך ונקי להשי"ת.

ובספה"ק ייטב פנים (מאמר 'מאמר קדישין' לסוכות, אות מב), האריך בכל זה, והראה מקור הדברים בדברי הוזה"ק (פרשת יתרו, ח"ב דף צ"ג ע"ב), שכתב: "ואי אודמן ליה עובדא ויכוון ביה זכאה איהו [אם נודמן לאדם מעשה של מצוה וכוון בה, זכה], ואף על גב דלא מכוין ביה זכאה איהו [וגם כשלא כוון בעת קיום המצוה, מ"מ זכה], דעביד פקודא דמריה וכו' [כיון שקיים את רצון הבורא]. ויכוין ביה ברעותא דאסתכלותא ביקרא דמריה וכו' [ויכוון בו ברצון של הסתכלות בכבוד קונו], דהא ברעותא תליא מלה לשמה [דהענין של 'לשמה' תלוי בהתעוררות הלב], ובעובדא דלתתא לשמה [וגם מעשה המצוה למטה צריך שיהיה לשמה, והגם שהמעשה בגוף הוא דבר גשמי, מ"מ] אסתלק עובדא לעילא ואתתקן כדקא יאות [מתעלה מעשה המצוה למעלה על ידי טוב כוונתו - שהיא כוונה רוחנית, ונתקן כראוי].

כגוונא דא בעובדא דגופא [כע"ז במעשה של הגוף, שאף שהוא דבר גשמי, מ"מ כשעושה מצוה], אתתקן עובדא דנפשא בההוא רעותא [נתקן גם מעשה הנפש על ידי הרצון ההיא, כי ע"י כוונה רוחנית נתקן גם הנפש], דהא קודשא בריך הוא בעי לבא ורעותא דבר נש [כי השי"ת רוצה את הלב ואת הרצון של האדם, ולכן צריך לכוון כוונת כל מצוה בכוונת הלב]. ואפילו הכי, אי לאו תמן רעותא דלבא דאיהו עקרא דכלא [אפ"ה, אם לא כוון בלב, עכ"ז אינו נדחה ואינו נפסל, כי] על דא צלי דוד [על אופן זה התפלל דוד] ואמר (תהלים צ, יז) 'ומעשה ידינו כוננה עלינו' וגו' [שגם מצוה שמקיים רק בידיו - היינו רק במעשה וללא כוונת הלב, גם כן יתקבל], דהא לית כל בר נש חכים לשואה רעותא ולבא לתקנא כלא ויעביד עובדא דמצוה [כי לאו כל אדם זוכה לכוון כראוי בכל מצוה ומצוה], ועל דא צלי צלותא דא - 'ומעשה ידינו כוננה עלינו'. מאי 'כוננה עלינו', כוננה ואתקין תקונך לעילא כדקא יאות [שבשמים ממעל יתוקן מעצמו התיקון והיחוד על ידי מעשה המצוה שעשה בגופו], 'עלינו' [וזה נעשה בשבילנו -] אף על גב דלית אנן ידעין לשואה רעותא אלא עובדא בלחודוי [דאין אנו יכולים להשלים את

אותו לבית המדרש לעסוק בתורה ולהתדבק בקוב"ה. אכן מה יעשה אדם שאינו נמצא במדריגה זו, וכדי שיקום בבוקר לעסוק בתורה אין עולה בידו להתעורר לבד, זולת אם יהיו אצלו ענייני הכלי העולם הזה שימשכו את לבו, שאז לא יצטרך שיעוררוהו בבוקר, ואם צריך לצאת לדרך בבוקרו של יום לתייר בארץ וכיוצ"ב, מעצמו יתעורר בהשכמה, ואין ירוץ לדרכו בהתלהבות, ולא יצטרך שה'וועקער' יעוררו שוב ושוב.

אולם כאשר מגיע הדבר ונוגע לעסק התורה, הרי שבקושי גדול מצליח להתעורר ולתלוש עצמו ממטתו, ואע"פ שמן הראוי היה כי אדרבה דייקא בענין זה היה צריך להתעורר בהתלהבות עשרות מונים יותר, ולקום בשמחה ובהתלהבות על שיש לו הזכיה להשכים בבוקר ללמוד ולעסוק בדברי התורה הק', אשר משמח בזה את השכינה הק' שהשכינה הק' שמחה ומתעלה בזה שכאשר היא באה לבית הכנסת הריהו רואה שעוסקים בתורה הק'. וע"ז אנו מבקשים (פזמון יום א' לסליחות) רצה עתירתם בעמדם בלילות.

ואמנם האדם שאינו במצב כזה, לא יאמר דמאחר ואינו מצליח להתעורר מעצמו בבוקר, אף שעזו חפצו ורצונו ללמוד תורה, והנה כבה ההתלהבות בלבבו, על כן לא יקום כלל, אלא אדרבה 'דרך מצותיך ארוץ', ושרי ליה לאינש לזרוזי נפשיה, ויעסוק בפעולות החיצוניות לקום בבוקר אף שעדיין אין לו חשק ורצון והתלהבות, וישכים תמיד לעסוק בתורה וירגיל עצמו בכך, עד שבהמשך הזמן יבוא עליו התעוררות גדול משמי שמים ויזרח עליו אור גדול להשפיע גם על לבבו שיתעורר לעבודת השי"ת.

וידוייק לשונם 'שרי לאינש לזרוזי נפשיה' דייקא, שמורה על הרצון הפנימי, וכד"א (בראשית כג, ח) אם יש את נפשכם, וברש"י רצונם, כי מותר לאדם לעסוק בפעולות החיצוניות ובכך לזרוז ולהאיר ולעורר בו רצון פנימי, שגם פנימיות לבבו תבער בחשק ורצון ותשוקה עזה לעבודת השי"ת. ויליף זאת ממה שנא' נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך, והרמז שאפי' באופן זה שתחילה צריך ואקיימה לשמור וגו' שהוא עוסק בפעולות חיצוניות בבחי' מעשה ידינו כוננה עלינו כנ"ל מהזוה"ק, אעפ"כ יהלך בדרך זו, עד שעל ידי כן יזכה ויאירו המצוות בפנימיות לבבו לעבודת השי"ת.

מעשה המצוה בכוונה וברצון אלא את מעשה המצוה לבד, מ"מ] ומעשה ידינו כוננהו". עכל"ק. חזינן מכאן דהתנא האלקי רבי שמעון פסק כבר, דאף שמוכן מאליו שקיום מצוות כוונה עדיף מפי, אבל כבר עורר דוד המלך דאף כשיהיה רק בבחינת 'מעשה ידינו', דהיינו קיום המצוות רק במעשה ידים, וללא כוונות וסודות, אזי השי"ת 'כוננהו', כלומר שהשי"ת בשמים ממעל ישלים את הכוונות החסרות ובכך תבוא המצוה לתיקונה ועל מקומה הראוי.

ואפ"ל דלכן רמוז בנוטריקון 'אדם' שהוא ר"ת הפסוק (תהלים קיט, לב) דרך מצוותיך ארוץ, כי כידוע 'אדם' מורה על מדריגה נמוכה ושפלה בחי' אדמה אשר ממנו לוקח. ולהורות בא ש"אע"פ שהאדם נמצא במצב שפל וירוד עד למאוד, עד אשר שחה לעפר נפשו ואינו מתנהג כראוי וחלילה פגם בנשמתו, ואם נאמר שעבודת השי"ת שייך רק על ידי לב זך ונקי, ומחשבות טהורות בלתי לה' לבדו, נמצא שחלילה אפסה תקוות אדם זה וסופו אבדון, על כן רמז בשמו שנקרא 'אדם' שהוא נוטריקון 'דרך מצותיך ארוץ', לרמז שבמצב כזה עליו להתחיל תחילה בפעולות חיצוניות, לעשות מעשים חיצוניים באבריו וגידיו, לרוץ לעבודת השי"ת אע"פ שעדיין אין לבו בוער בקרבו, ואין לו כלל חשק פנימי, וסוף כל סוף על ידי הפעולות החיצוניות יתעורר לבו בקרבו באש ההתלהבות ותוקד בעבודת השי"ת.

- ישכים לעבודת ה' אף ללא חשק ותשוקה עד שלבסוף יתעורר גם ליבו -

זהו כוונת אמרם ז"ל (נדרים דף ה' ע"א) אמר רב גידל אמר רב, מנין שנשבעין לקיים את המצוה, שנאמר (תהלים קיט, קו) נשבעתי ואקיימה וגו', דשרי ליה לאינש לזרוזי נפשיה, ואמר רב גידל אמר רב האומר לחבירו אשכים ואשנה פרק זה אשנה מסכתא זו נדר גדול נדר לאלוקי ישראל.

דהנה מן הראוי היה שמעצמו יתעורר האדם משינתו ויבער לבו בקרבו לרוץ לעסוק בתורה, והדרך והאופן המעולה הוא שיקדים לזכך נפשו ולקדש אבריו וגידיו, ויהיה פנימיות לבבו זך ונקי בדביקות בהשי"ת, ואז לא יצטרך כלל להתעוררות חיצונית, אלא מאליו תבער נשמתו בקרבו ויתעורר להשכים קום ורגליו ירוצו ויוליכו

- מעת בריאת העולם יסד הבוכ"ע יסוד זה לדור אחרון להקדים בפעולות החיצוניות -

ביסוד זה יבוארו דברי המדרש שהקדמנו, דהנה 'שמים' מורה על הנשמה, ו'ארץ' מורה על הגוף, וכדדרשו חז"ל (סנהדרין דף צ"א ע"ב) בפסוק (תהלים ג, ד) יקרא אל השמים מעל ואל הארץ לדין עמו, דשמים זה הנשמה והארץ זה הגוף, שהקב"ה מרכיבם זה על גבי זה ודנם יחד, יעו"ש. וזהו שאמרו חז"ל בתחילה עלה במחשבה לברוא העולם במדת הדין שנאמר בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ, ולפי מדת הדין צריך שתקדים התעוררות בפנימיות הלב, ושנשמתו תבער בקרבו ברשפי אש שלהבת"ה לשעבד לבו ושכלו וכל כולו לעבודתו ית"ש, כי זהו עיקר ותכלית העבודה לעבדו ית"ש בפנימיות לבבו, ורק לאחמ"כ גם על הארץ זה הגוף, שכל מעשיו החיצוניים יהיו נשפעים ונמשכים מאש התבערה אשר תוקד בקרבו, עד שתפרוץ יקוד האש גם לאבריו ולמעשיו בחיצוניות.

אמנם ראה הקב"ה שאין העולם מתקיים, והבורא ית"ש המגיד מראשית אחרית ראה שבאופן זה לא יתקיים העולם, כי בוודאי בדורות הראשונים שהיה גופם זך ומזוכך ונפשם טהורה וזכה, ולא היה להם ניסיונות קשים ושפלים כבדורות אחרונים, ולא היו שקועים בגשמיות, אז היה אסור לנקוט בדרך זו, לפתוח בעבודה באיברים החיצוניים, ובהכרח היה לפתוח בעבודת הלב להאיר אור נשמתם בקרבם, שעל ידי כן יהיה נשפע החוצה אל מעשיו החיצוניים. ברם בעוה"ר בדורות האחרונים המתמעטים והולכים כאשר צרור הכסף לקח עמו (משלי ז, כ) ואנו דור יתמי דיתמי עד שאין מי שיעורר ויאיר ויזריח פנימיות לבבם של ישראל קדושים לעוררם לעבודתו ית"ש, ואם ימתינו עד שיטהרו לבבם ונפשם ויהיה להם לב זך ונקי להשי"ת ורק אז יקיימו מצוות מעשיות, הרי שח"ו לא יהיה להם תקומה, ויפלו מטה מטה עד שאול תחתיה.

ולזה כשראה שאין העולם מתקיים עמד ושיתף מדת הרחמים למדת הדין, ועפ"י מידת הרחמים שפיר יכולים לפתוח תחילה בפעולות החיצוניות אף שעדיין אין בו פנימיות, וליבו כל עמו, אלא נחסר הוא מכל חשק וניצוץ בעבודת השי"ת, מכל מקום גלוי וידוע לפני הקב"ה שרצוננו לעשות רצוננו,

כלומר רצוננו שיהיה לנו תחילה רצון פנימי ותבער אש בלבבינו בעת עסקינו במצוות השי"ת, אך מי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכויות, שהיזה"ר מטמטם מוחנו ומכלכל לבבנו ומטריף את מחשבותינו עד שאין לנו דעה מיושבת לעסוק בתורה במחשבה טהורה ולב נקי כדבעי, ואם לא נלמד ונמתין עד שנבוא לבחי' לימוד תורה לשמה בשלימות ובאמת גמורה ללא שום פניה ונגיעה, אזי ח"ו יפול לגמרי ויראה כאחד מגויי הארצות בפריקת עול תורה ומצוות ח"ו.

על כן הקדים הקב"ה ארץ לשמים, לרמוז שאף שיקדים פעולות חיצוניות בעבודתו וללא לב פנימי בפנימיות, אכן הקב"ה אשר הוא חוקר ובוחר כליות ולב רואה ויודע כמה עז חפצו ורצונו של האדם שמבקש שתבער לבבו בקרבו לעשות רצונו ית"ש, ללמוד תורה לשמה באמת וללא פניות. ומעתה אף שכל כוונתו בעת בלימוד תורתו ובקיום מצוותיו הוא רק לטובת עצמו ומשפחתו שלא ייענש חלילה ביסורים קשים ומרים, ולא יירש גיהנום. עכ"ז אף שאין זה תכלית העבודה, חס הקב"ה אשר הוא אבינו אב הרחמן ורחם עלינו ליתן לנו האפשרות להקדים בחי' 'ארץ' לבחי' 'שמים', לפתוח תחילה בפעולות חיצוניות, לעסוק בתורה בהתמדה גדולה ורבה, וישתדל לקיים מצוות בכל לבבו ונפשו, כשישקיע כוחות וזייע בעת עסקו במצוות, עד שיאיר ויקדש עצמו בפנימיות לבבו, וכנוסח הברכה 'אשר קדשנו במצוותיו', היינו שעל ידי קיום המצוות בפועל ממש נזכה להתקדש ולטהר את פנימיות לבבינו שיהיה לנו אחיזה לעבוד את השי"ת בדביקות ובפנימיות הלב.

- שמות 'יעקב' ו'ישראל' מורים על ב' הדרכים והמדריגות בעבודת ה' -

ויתורץ בזה הקו' הנודעת על אמרם ז"ל (ברכות דף י"ג ע"ב) כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה, אלא מעתה הקורא ליעקב יעקב ה"נ, שאני התם דהדר אהדריה קרא, דלכאו' מה נשתנה שם יעקב דאהדריה קרא דלא כשם אברם שנעקר לגמרי. ולהנ"ל אפ"ל, דהנה שמות 'יעקב' ו'ישראל' מורים על ב' המדריגות והבחינות בעבודת השי"ת.

שם 'ישראל' מורה על הדרך המעולה בדרכי העבודה, כי ישראל אתוון 'ישר - א"ל', שכל כוונתו

ולפי"ז מובן היטב למה צריך שיחתור הקב"ה חתירה מתחת כסא כבודו לקבל השבים, והלא התשובה קדמה לעולם (פסחים דף נ' ע"א), והרבה פסוקים ישנם המורים ומלמדים את האדם על דרכי התשובה, וכמו שנאמר (דברים ה, ל) ושבת עד ה' אלוקיך וגו', וא"כ גם המלאכים יודעים ענין זה, ומפני מה צריך הקב"ה לחתור חתירה מיוחדת לכך. ולהנ"ל יבואר דבוודאי שכששב האדם בתשובה מעלייתא שאינו יכול לשאת ולסבול את עצמו מרוב צער ועגמת נפש היאך חטא כ"כ והמרה פי קונו וצורו, וליבו שבור בקרבו כחרס הנשבר, מלא בושה וכלימה, הרי שתשובה מעולה זו פותחים לה המלאכים שערי התשובה, ומעלים אותה לפני הקב"ה. ברם כששב האדם בתשובה רק במעשים חיצוניים ובפעולות חיצוניות, או אז אין המלאכים מניחים את תשובתו ליכנס ומרחים אותו לאמר וכי לזה תשובה יקרא, ואין לה כל ערך וחשיבות וכלא חשיבא ומבטלים זאת לגמרי.

ועל כן חס וריחם הבורא ב"ה על הנפש האומללה שנפלה לתוך עומק הזוהמא כ"כ עד שאין שמה על לבה כלל כמה חטאה ופגמה, ואין האדם מכיר כלל בגודל חטאו ועד כמה עצמו פגמי חטאיו, ואינו מעלה כלל בדעתו עד כמה נתרחק מאת השי"ת. ובכל זאת לבבו נשבר בקרבו על אשר חטא והמרה את פי בוראו, ואף שאין זה מתוך פנימיות לבבו באמת, אכן לכה"פ הריהו מתחזק בפעולות חיצוניות לשוב בתשובה שלימה כפי הבנתו, ומקבל על עצמו שלא יחטא עוד, ומשתדל לעסוק במצות ככל יכולתו שלא ייראה כאחד מגויי הארצות, והוא מתיישב לעסוק בתורה הק' בהחלטה נחושה שלא ישוב לכסלה עוד, או אז אע"פ שאין זה בכוונה שלימה כי אם שלא יקמרגו עליו, הרי שאז חותר לו הקב"ה חתירה לקבלו בתשובה אפי' באופן כזה.

- המתעורר מקול השופר אף שהוא ע"י פעולה חיצונית אפ"ה תשובתו רצויה -

ויתבאר בזה ענין מצות תקיעת שופר, אשר מטבע השופר לעורר בלב האדם חרדה ופחד, וכלשון קדשו של הרמב"ם ז"ל (הל' תשובה, פרק ג, הלכה ד), אף על פי שהוא גזירת הכתוב, אבל מכל מקום רמוז יש בדבר עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו

בעבודת הבורא הוא בלתי לה' לבדו, ודביקות בחי החיים בכל לבו ונפשו, ולבו בוער באש קודש בחשק ותשוקה לעשות רצון קונו וחפץ צורו. ואילו השם 'יעקב' מורה על המדריגה השניה הנמוכה מזו, וע"ד מה דכתיב (בראשית כה, כו) ויד"ו אוחות בעקב עשיו, כלומר כאשר אין ביכולתו לילך בדרך המעולה שיהיה לבו קודש להשי"ת ללא שום פניה כלל, אלא בלתי לה' לבדו, אעפ"כ לא ירפו ידיו ולא יתייאש חלילה, אלא יקדים לעסוק בבחי' 'מעשה ידינו' כוונה עלינו, ויפתח תחילה בפעולות חיצוניות, כי על אף שנתרחק מן הדרך המעולה להיות תחילה לבבו טהור וזך בלתי לה' לבדו כדברי הנועם מגדים הנ"ל, בכל זאת יפתח בפעולות חיצוניות, ויתמיד בעסק התורה הק' שעות הרבה ברציפות, ויתפלל בהתלהבות ובקול גדול, ואז אף שאין בלבו תשוקה וחשק לכך ואינו מרגיש בפנימיות לבבו ונפשו שום רגש של קדושה, וכשהוא מתפלל הריהו מרגיש שלא זכה להגיע לבחי' 'שפכי כמים לבך נוכח פני ה' (איכה ב, יט), היינו לחוש ולהרגיש ממש כי הוא עומד נוכח פני ה', ולהתפלל אליו ולבקש מלפניו בכוונת הלב ודביקות אמת, מכל מקום הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו יקבל גם עבודתו לרחמים ולרצון.

כאמור זהו חסד א"ל שחס הבורא ב"ה עלינו שאף כשהמלאכים בשמי מעל אינם מקבלים תפילות כאלו ומרחים ונועלים השער בפני מצוות מעשיות העשויות ללא כוונה זכה וטהורה, וכשמקיים האדם מצוות ולכבוד עצמו הוא דורש ואין כוונתו אלא לתועלת ולתשלום גמול, ומצפה לקיבול שכרו ושאר מיני מחשבות, הרי שהמלאכים מרחים ומשליכים אותו לגמרי, ואף שאין המלאכים מכירים ומבינים מחשבות האדם כגודע (תוס' שבת דף י"ב ע"ב ד"ה שאין) אכן כבר איתא מרביה"ק הרר"א זי"ע (נועם אלימלך, פר' בהעלותך, עה"פ וישמע משה) כי המלאכים יש להם חוש הריח, וכאשר מריחים הם בעבודה שאינה בשלימות כראוי בלתי לה' לבדו כי אם בפעולות חיצוניות, שזהו בחי' העבודה של הכסיל אשר הוא עובד בלא לב ולב, הרי שהמה משליכים עבודה זו ואינם מניחים אותו להכנס לפני השי"ת. ומכל מקום הקב"ה אבינו אב הרחמן הוא פותח שער לדופקים בתשובה, וחותר חתירה מתחת כסא הכבוד לקבל אף העובדים אותו ית"ש באופן זה.

זהו כוונת המשורר האלוקי תקעו בחודש שופר, ולכאו' תמוה כי הלא בכסה ליום חגנו, ועומדים לפני יום הדין, ולב מי לא יחרד מעצמו בראותו היאך חשך משחור תארו ונפל עד לשאול תחתיה, וליכלך וטינף עצמו בווהמת חטאיו ואיך ישא פנים ביום הדין, והלא הלוואי שיהיה מורא שמים כמורא בשר ודם (ראה ברכות דף כ"ח ע"ב), אמנם מאחר ונפלנו כ"כ עד שאין הלב מרגיש מאומה, ובעוד שבדורות הקודמים ראינו ושמענו אודות צדיקי אמת אשר מיד בתחילת ימי חודש אלול פחדו וחלו ורעדו מאימת הדין, הרי שאנו אין אצלינו כל נפק"מ בין חודש אלול לחודשי אייר סיון ושאר החודשים. ומעתה וכי לזה תשובה יקרא שהוא צריך שיעוררוהו על ידי קול השופר.

אמנם על זה סיים הכתוב ואמר כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב, דאכן ודאי ישנם מדריגת בחי' ישראל שהוא ישר א"ל, שאין נצרכים לקול השופר לעוררם לתשובה, כי אם מעצמם מתעוררים הם אל השי"ת בכל ליבם ונפשם, אולם גם אלו העושים תשובה במדריגת 'יעקב', וכששומעים קול השופר מתעוררים לכה"פ אז לעשות תשובה בפעולות חיצוניות, ומשתדלים ללמוד ולעסוק בתורה ביתר שאת ועוז, ולהתפלל ביתר כוונה, ומתאמץ לקיים מצוות ומעשים טובים להזהר בכל העניינים שבין אדם למקום ובין אדם לחבירו, ושומר על פיו ולשונו שלא לדבר דיבורי לשון הרע ורכילות, ושלא לדבר בגנות שום אדם, וכן מתחזק ביתר הדברים הצריכים חיזוק, גם לזה תשובה יקרא, ותשובתו מתקבלת לרחמים לפני הקב"ה. וכאמור דלכן אהדריה קרא לשם 'יעקב', לרמוז שגם מי שכל עבודתו הוא בבחי' יוד"ו אוחות בעקב עשו, היינו שמתחיל במעשה ידיים בפעולות החיצוניות, גם תשובתו מתקבלת ועולה לרעוא.

זהו שדרש רבי יאשיה בפסוק אשרי העם יודעי תרועה וגו', ששאל ותמה וכי אומות העולם אין יודעים להריע וכו', כי הלא התרועה מעורר את האדם שיהיה לבבו נשבר בקרבו לרסיסים, וכדאיתא בשלה"ק (מסכת ראש השנה, פרק תורה אור, אות ג) לבאר סדר התקיעות, תקיעה שברים תרועה ותקיעה, וז"ל, ופירשו רבותינו ז"ל (ר"ה דף ל"ד ע"א) שברים הוא גנוחי גנח כדרך החולים, ותרועה הוא יליל ובכיה כדרך שבוכים על המתים. והנה עשה אלהים את

בוראכם, ע"כ. ולכאו' ישנה תמיהה עצומה במצוה זו, וכי צריך שהשופר יעורר את האדם לתשובה, והלא כל מי שיש לו מעט מה בקדקדו ולב מרגיש, הרי שבהגיע עת משפט יום הכסא, ונזכר מה שעבר עליו ומתעורר בעצמו ביודעו כי ה' הוא האלוקים יושב היום לדון את כל העולם, ואני איך אשא פנים והלא נפלתי לתוך עומק הזוהמא כליל, ויהיה האדם בעיני עצמו כחרס הנשבר על כל מה שפגם וחטא וברוב סכלותו איבד כל מה שהיה לו, עד שנתרחק כ"כ מאת השי"ת, והיאך יבוא להתייצב לפניו בדין. ומעצמו יתעורר בתשובה מתוך אימה ופחד לשוב אליו ית"ש, ולמאי צריך כלל את קול השופר לעוררו. ועל כל אלה תמוה עוד, מפני מה כתב הרמב"ם דבר זה בהלכות תשובה שהשופר אע"פ שאין טעם בדבר מכל מקום יש בו רמז וכו', וכלשון הכתוב (עמוס ג, ו) אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, ומטרתו לעורר את האדם לפחד הדין, והלא מן הראוי היה לכתוב דבר זה בהלכות שופר אשר שם מקומו.

אלא היא הנותנת, וחדא מתורצת בחברתה, כי הרמב"ם רצה לפסוק פסק הלכה בהלכות תשובה, שאע"פ שמדין תורה ואליבא דאמת לא סגי ביראה חיצונית ופחד מבחוי, כי סדר התשובה המעולה הוא שתחילה יישבר לבבו בקרבו, וכל פנימיותו ותוכיותו יהא מלא חרטה בושה וכלימה על שחטא והמרה פי בוראו, ויתמרמר לבו בקרבו היאך לא נזהרתי כראוי שלא לחטוא, והלא עדיף היה שישברו ידי ויחתכו רגלי ויעוורו את עיני וכלבד שלא להמרות פי בוראי, ועכשיו נפלתי לשאול תחתיה אל תוך עומק זוהמת החטא, ומתוך שברון ליבו ורוחו כחרס הנשבר ישוב בתשובה שלימה באמת בפנימיות, וזה גופא ישפיע על מעשיו החיצוניים. אכן כאמור אין דרך זו שווה לכל נפש, ולכן פסק הרמב"ם בהלכות תשובה שאע"פ שהוא אינו כן וצריך הוא לקול שופר לעורר לבו ולהכניס בקרבו פחד ואימת הדין, ורק על ידי מעשים חיצוניים מתעורר לבבו בפחד ורעדה לשוב אל ה', ומעצמו אין יכול להתעורר במחשבת טהורות, אעפ"כ הקב"ה החפץ בתשובה כי לא חפץ בהשחתת עולמו, ואם תשוב אפי' במעשים חיצוניים מיד תקבלו, הרי שפותח לו הקב"ה שער ופתח וחותר חתירה לקבל תשובתו אליו באהבה.

- תקיעת שופר ב' פעמים מהסה את המקטרג
אף שהוא יראה חיצונית -

ויתבאר בזה אמרם ז"ל (ר"ה דף ל"ז ע"א) למה תוקעין ומריעין כשהן יושבים וכו' כדי לערוב את השטן, דהנה כשרואה השטן שתוקעין בראשונה תקיעות דמיושב לפני תפילת שמו"ע אין השטן נרתע מכך, ואינו נסתם מלקטרג על בני ישראל, כי הוא מבחין שרק על ידי קול השופר באה להם ההתעוררות, ואין זה כי אם יראה חיצונית מעונש הדין ואימת המשפט, וסובר השטן בלבבו כי תשובה זו שהוא בפעולות חיצוניות שאינם מתעוררים מעצמם ואין לבבם ופנימיותם בדביקות בהשי"ת כראוי, אינה מקובלת כלל לפני הבורא ית"ש, לפי שהוא אינו יודע סוד זה שהקב"ה חותר חתירה מתחת כסא כבודו ופושט יד לקבל בתשובה, אף את אלו השבים אליו בדרך זו, שהם מתעוררים על ידי פעולות חיצוניות, וצריכים הם לקול השופר לעוררם ביראה חיצונית, ורק על ידי כן נמשך אח"כ לבבם אל השי"ת, וגם בפנימיותם מזריחים אור התשובה לזכך ליבם ולטהר נשמתם, וגם אופן זה מקובל ומרוצה לפני השי"ת כנ"ל שיודעים לרצות את בוראם בתרועה, שברא השי"ת את העולם באופן זה שאפי' אם יתחילו ביראה חיצונית יתקבל זה לרחמים לפניו ית"ש.

ואמנם שוב לאחמ"כ כאשר מתפללים תפילת מוסף בראש השנה ואומרים פסוקי מלכויות וזכרונות ושופרות, שאז לב כל אחד ואחד ימס מגודל התשוקה והחשק לקרבת ה', וכל אחד מקבל התעוררות כלשהו ומרגיש יותר קרבת ה', הרי שבתקיעות שתוקעין בין הברכות, מזריח ומאיר גם אל תוך פנימיות לבו של כל אחד ואחד להתעורר בתשובה שלימה, ואף שאכן בתקיעות הראשונות תקיעות דמיושב נתעוררו אז על ידי הפעולות החיצוניות, מכל מקום בתקיעות השניות דמעומד כבר האיר אור התשובה אל תוך לב כל אחד ואחד, ואז מקבלם השי"ת ברחמים וברצון. וכשרואה כל זאת השטן, שוב משתתק ונסתם לגמרי מלקטרג עוד. כי ענין זה לא ידע והכיר שאף שמתחילים בתקיעות ראשונות ביראה חיצונית ג"כ מקובל ומרוצה לפני השי"ת. והוא סבר בטעותו שתשובה

האדם ישר, רק שהאדם מקלקל את עצמו והוא עקש ופתלתול, על זה מורה תקיעה ראשונה שהוא קול פשוט וישר. ואחר כך שברים שהוא גנוחי גנח, רומז על חולי הנפש, ואחר כך ליל רומז על חטאים גדולים שהם מיתת נפש, על זה צריך האדם להיות גנוחי גנח ויליל בבכיה רבה פלגי מים ירדו עיניו, ויחזור כי השם יתברך מקבל השבים. וכשעושה תשובה שלימה אז שב הוא לדרכו הראשון כאשר עשה אותו השם יתברך ישר, וזהו תקיעה אחרונה שהיא גם כן קול פשוט וישר, כי טוב וישר ה' על כן הוא יורה חטאים בדרך (תהלים כה, ח), עכ"ל.

והנה לב האדם מתעורר בשמעו קול התרועה ולבבו נשבר בקרבו כאשר הוא מחשב ומעביר כל מעשיו בשנה החולפת אל נגד עיניו, וכשהוא זוכר כל האסונות הצרות והרעות שפקדו בשנה זו, כמה ניתוספו חולים השוככים על ערש דוי רח"ל, וזקוקים לרחמי שמים מרובים שיתרפאו ויושעו מצרתם, עד אשר אין לך יום שאין קללתה מרובה משל חברתה, ובכל יום שומעים על אסונות חדשים ושמועות ובשורות שאינם טובות, ומתוך כך בלב נשבר הריהו מקבל על עצמו לשוב אל השי"ת.

ברם שבירת לב זה אינו כראוי, ואין זה התשובה המעולה, כי מאחר שמפחד על גורלו, ורועד מחלאים רעים ומיתות משונות וחס על עצמו ועל בני ביתו וכל משפחתו שלא יאונה להם כל רגע, ובגין כך הריהו עושה תשובה, והלא לא זו הדרך הראוי, כי על האדם להתעורר על ידי שיעלה על ליבו גודל חטאו שפגם בנפש האלוקית שבו, והמרה פי בוראו, ולא להתעורר מיראה חיצונית ומפחד גשמי, כי אם מפחד ה' ומהדר גאונו.

לזה ביאר רבי יאשיה אלו ישראל שיודעים לרצות את 'בוראם' בתרועה, שכבר מראשית כזאת הודעת בעת בריאת העולם, שאז ראה הבורא ב"ה הצופה ומביט שלא יוכלו לילך בדרך ובאופן המעולה להתעורר לבבם בפנימיות לתשובה שלימה, ויצטרכו להתעורר ביראה חיצונית, ואשר על כן הקדים ארץ לשמים שאפי' אם האדם מלא ארציות ונתגשם ונזדהם עד מאוד, וצריך הוא להפך מן הדרך המעולה ולפתוח תחילה על ידי פעולות חיצוניות, ובכך להמשיך את לבבו ליראת ה', ג"כ יקבלו הבורא ית"ש ברחמים וברצון.

שבאה רק על ידי פעולות חיצוניות אין בה הכח לפעול על האדם שיבוא לתשובה אמיתית.

עתה יתבארו דברי המדרש בשעה שהקב"ה עולה בדין הוא עולה שנאמר עלה אלוקים בתרועה, ועפ"י מדת הדין וסדר הבריאה הישרה, הרי שהדרך המעולה לשוב בתשובה שלימה הוא שיקדים בחי' 'שמים' ואח"כ בחי' 'ארץ', היינו שיתחיל להתעורר תחילה בפנימיות הלב, וזה ישפיע על החיצוניות, ולולא כן הרי הוא מקדים ארץ לשמים ומהפך הסדר הישרה ואינו כראוי.

אכן בשעה שנוטלין שופרותיהן בידיה"ן ומורים בזה שאין היכולת בידם לילך בדרך זו, כי אנו בבחי' שיכורת ולא מייזן, והיצר הצורך עומד בעכרם וממטמם לבם וטורד ומבלבל את מחשבתם, עד שאין יכולים לפתוח תחילה בהתעוררות פנימית, ומוכרחים הם להקדים בפעולות חיצוניות ליטול השופר בידיהן בבחי' 'מעשה ידינו כוננה עלינו כנ"ל, ועל ידי כן מקבלים ע"ע להיטיב דרכיהם בפועל בקיום מצוות ומעשים טובים בגופם, והן אמת שחסרה מעמם ההתעוררות הפנימית להיות נפשם נקיה וזכה בשלימות, ברם מיד מתמלא הקב"ה רחמים ומרחם עליהם, דמאחר ונפלו כ"כ עד שאין מסוגלים לילך בדרך המעולה לעורר לבבם בפנימיות, והם כקמץ שאין להם דעת, ואמנם כי נער ישראל ואהבהו (הושע יא, א), ומאחר ואין להם לב ודעת לטהר נשמתם בקרבם כראוי, על כן מיד מתמלא הקב"ה רחמים עליהם, שנאמר הוי"ה בקול שופר וכשם שבראשית הבריאה שיתף הקב"ה מדת הרחמים למדת הדין שנאמר ביום עשות הוי"ה אלוקים ארץ ושמים, והורה שאף שיתחילו בפעולות החיצוניות ג"כ יתקבלו לרצון לפניו ית"ש, כי אף שאין תשובתם כתכלית השלימות מכל מקום רצונם ומאוויים הוא שיתעורר הקדושה בקרבם.

ומה מאוד יובן עפ"י סמיכות הפרשיות, כי בוודאי שמן הראוי הוא כי תחילה ואתה תבער הדם הנקי מקרבך, ויש להקדים בראשית עבודת הלב להבעיר לבבו בקרבו שיהיה לבו נקי טהור וזך בדביקות בהשי"ת, ורק אח"כ כי תעשה הישר בעיני ה', להתעסק במעשה ידיים ובפעולות חיצוניות, שעל ידי כן הוא ישר בעיני ה', שהוא כל כולו בלתי לה' לבדו בשלימות.

אכן זהו דייקא לצדיקים ובני העליה, אבל כי תצא למלחמה על אויבך היינו זה שצריך עדיין להלחם כנגד יצרו הרע המבלבל דעתו ומחשבתו, והוא לכלך וטינף נפשו ונפל לשאול תחתיה, ומכל מקום חפץ לשוב אל השי"ת, הרי שהוא מוכרח לשנות מסדר הישר, כי מאחר והרבה לחטוא ולפגום בכל איבריו עד שחשך משחור תארו ונודדם כ"כ בזוהמת החטא, עד שאינו יודע כלל מהו עבודה לשם שמים באמת ובפנימיות הלב בלתי לה' לבדו, כי אינו מסוגל לכך כלל, ואם יצטרך לפתוח דייקא בעבודה זו לעולם לא יעלה זאת בידו, על כן העומד בבחי' זו של 'כי תצא למלחמה על אויבך', ועדיין יש לו לב טיפש ונשחף, והוא חסר וריק מכל התעוררות דקדושה, עליו לפתוח תחילה בפעולות חיצוניות, ונתנו ה' אלוקיך ביד"ך דייקא, והאות וא"ו ד'ונתנו' מהפך ומחבר עבר ועתיד יחדיו, וכמש"כ בישמח משה בפרשתן כי 'יהי הוא לשון עתיד, וכאשר נאמר 'ויהי הרי שהוא"ו מהפך מלשון עתיד ללשון עבר, או מלשון עבר ללשון עתיד, יעו"ש. ומקור הדברים מהרמ"ע מפאנו (ראה עשרה מאמרות, מאמר חקור דין, חלק ד, פרק ח) שהאות ו' בתחילת התיבה מהפך המשמעות מעבר לעתיד, יעו"ש. ולענייננו יורה כאן, שכבר מאז ימות עולם בעת בריאת העולם כבר 'ונתנו ה' אלוקיך ביד"ך' דייקא, שיסד הבורא ב"ה דרך זה לבני אדם שאינם יכולים לילך בדרך הישרה והמעולה, שהם יפתחו תחילה בפעולות ומעשים חיצוניים.

אבינו אב הרחמן המרחם על כל אחד ואחד שיוכל לשוב ולא ירח חלילה, ועל כן נתן לנו דרך זו שנוכל לפתוח גם בפעולות ומעשים בפועל, שיעסוק בתורה בקול ובהתלהבות אף שלא יהיה לשמה בלתי לה' לבדו, וישתדל לקיים מצוות ומעשים טובים, ולרוץ ולרדוף אחר כל מצוה ומצוה שיוכל לקיים כפי יכולתו, עד שלבסוף על ידי לימוד התורה וקיום המצוות בפועל, הרי שהמאור שבה יחזירו למוטב (פתיחתא איכ"ד ב, ד"ה רבי אבא בר כהנא), ומעט אור דוחה הרבה מן החושך, ואף שבתוכו חשך והריהו ריקם מהתלהבות דקדושה אבל כח התורה יזרח ויאיר בקרבו עד שסופו שיתעורר לבבו כראוי לעבודת השי"ת.

זהו שנרמזו כאן בפסוק שבי"ו נומריקון ויבטחו בך יודעי שמך, היינו שהוא סמוך ובטוח ברחמי השי"ת

המלאכים אינם יכולים למנוע בעד ה' אשר ברוב רחמיו חותר חתירה לקבל פושעים וחטאים. וכדרמוז צדיקים (ראה אוהב ישראל, פר' ראה, ועוד) בשם חודש 'אלול' שהוא אתוון א' לול, ולהנ"ל יבואר הרמז שהקב"ה פותח לול וחלון לדופקים בתשובה לקבלם ברחמים וברצון, והבא ליטהר אע"פ שהוא רק בא לטהר בפעולות חיצוניות מסייעין אותו שיוכל להטהר גם בפנימיות לבבו כראוי.

יעזור השי"ת זכנו לקדש רמ"ח איברינו ושם"ה גדינו, בוכ"ע תקע בשופר גדול לחירותנו, עורו ישנים משנתכם והקיצו נרדמים מתרדמתכם להאיר ולהזריח בליבנו רוח טהרה משמי שמי מרום, שנוכל לקבל עלינו עול מלכות שמים שלימה ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

והנה כבר חלף עבר יותר משבוע מימי אלול, ושליש מימי הרחמים והרצון כבר חלפו עברו, ומה נאמר ומה נדבר מקנא אני בכל אחד מבני ישראל היראים והשלמים, אשר משכימים קום לעסוק בתורה ויושבים והוגים כל היום באהלה של תורה, ואני נתקיים בי אמרם ז"ל (אבות ד, י) אם בטלת מן התורה יש לך בטלים הרבה כנגדם. ועל כן בקשתי מכם, אנא העתירו תחינה והתפללו בעדי שאוכל ג"כ לשוב בתשובה שלימה ליכנס לחזות בנועם פני ה'.

יעזור השי"ת ויתן לנו שכל ודעת להיטיב דרכינו, ויראה חפצינו ורצוננו לקיים רצונו, ויקבלנו באהבה, וישפיע עלינו באור חוזר רוח טהרה משמי שמי מרום, וישפיע לכל ישראל בכל מקום שהם בכל מקומות מושבותיהם די בכל אתר ואתר ברכות שמים מעל בגוף ובנפש, שומר ישראל שמור שארית ישראל, ולכל בני ישראל יהיה אורה ושמחה ונוכל לקבל עלינו עול מלכות שמים מתוך שמחה, ונגאל בגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

תפילת ערבית התפלל לפני העמוד - הרה"ג ר' מרדכי שווארץ שליט"א רא"כ באדירי התורה בב"ב, אח"כ יצא מרן שליט"א לקידוש לבנה. בסיומה עברו הקהל לברכת א גוט וואך און א גוט חודש.

יום ראשון פר' כי תבוא י' אלול

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה יוסף זונדל נ"י הרה"ג ר' שמשון

שהקדים שם הוי"ה לאלוקים, ושיתף מדת הרחמים למדת הדין בעת בריאת העולם, ובכך התקין שאף בידך ושבת רצ"ל ששב בתשובה תחילה בפעולות חיצוניות בחי' ידיים כנ"ל, אפ"ה יקבלו השי"ת באהבה, עד שלאחמ"כ על ידי זה גופא יתעורר בקרבו וישפיע עליו שיזכה לנקיות הלב וטהרת המחשבה ולהיות כולו דבוק בהשי"ת כראוי בלתי לה' לבדו.

כאמור בוודאי מי שהוא בן עליה ומעוררו לא חטא הריהו זוכה ומעצמו מתעורר לבבו לעבודת השי"ת בלתי לה' לבדו, ולאחמ"כ ממשיך גם לקיים במעשה ידיו בפועל, אבל מי שהוא עדיין בבחי' 'כי תצא למלחמה על אויביך - כנגד אויביך', שעדיין שבוי הוא ברשת היצר וצריך להלחם עמו, כי היצר מנסה להפילו לבאר שחת ובור עמוק, הוא אינו יכול לפתוח בדרך זו, ועל כן אם עשי"ת כל האמור בענין, היינו אפי' בלא נקיות הלב כראוי, מכל מקום כיון שעשה בפועל בידו, הרי שהקב"ה חס ומרחם עליו וסופו שה' אלוקיך נותנו בידך, שאף שפתח בתשובה רק בבחי' ידיים במעשה ופעולות חיצוניות, מכל מקום סופו שיזריח התשובה אל תוכיות קירות לבבו, עד שיזכה להתעלות ולקדש לבו ונפשו להיות כולו טהור לה'.

והו' ששאלו תלמידי רבי אליעזר את רבם הגדול היאך נעשה תשובה ונחיה, והיינו ששאלתם היתה כי הם אינם מסוגלים להתעורר מעצמם ולפתוח בעבודה בפנימיות הלב, ומעתה היאך יזכו לתשובה המעולה. והשיב להם כתיב יענך ה' ביום צרה ישנבך שם אלוקי 'יעקב', ואהדריה קרא לשם יעקב שהוא ע"ש 'ויד'ו אוחות בעקב עשו', ומורה שמי שאינו במדריגה העליונה שפיר יכול לפתוח בתשובה אפי' בפעולות חיצוניות, ויעסוק בתורה ובמצוות ומעש"מ, וסופו שישפיעו כל אלו על ליבו בפנימיות, ואף שאין זו הדרך המעולה מכל מקום דודי שלח ידו מן החור, והקב"ה חותר חתירה מתחת כסא הכבוד לקבל כל השבים אליו גם בדרך זו.

גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, ובני ישראל חפצים לקבל עליהם עול מלכות שמים בשלימות, ואף אחר כל אריכות הגלויות ובלבול המוחות וטירוף הדעת, חפצים הם לשוב אל השי"ת, והרי הבורא ב"ה מי יאמר לו מה תעשה, ואף

מאות הילדים, והבנין השני עומד לקראת סיום הבניה אשר תסתיים בחודשים הקרובים בסייעתא דשמיא. מרן שליט"א הביע התפעלותו בפני מנהל המוסדות הר"ר משה אהרן כהנא הי"ו, כשהוא מתבטא כי אתרא קדישא הדין בעיר הקודש טבריה זוכה לסייעתא דשמיא מיוחדת, כאשר גם מנהל המוסדות זוכה להארת פנים וסייעתא דשמיא מיוחדת, ובוודאי שיעלה בידו להוציא מן הכח אל הפועל כל התוכניות העתידיות לבנין וביסוס מוסדות התורה והחינוך בקרייתנו הק'.

כשביקש ר' משה אהרן הי"ו ברכה מיוחדת לקראת קבלת האישורים ותחילת בניית בית החינוך לבנות בנות צאנו בתקופה הקרובה, אמר לו מרן שליט"א, שמאחר והוא מזרע אהרן הכהן, אשר נתברכו בברכה 'ואני אברכם', הרי שבוודאי יזכה לברכת שמים מעל להצליח בכל אשר יפנה.

משם נסע מרן שליט"א לעבר בית מדרשנו בתוככי קריה נאמנה, כאשר על אם הדרך עברו סמוך למתחם 'ש' אשר נרכש לאחרונה ע"י וביזמת מפעל החסד הגדול שפע חיים ורחמים בראשותו של העסקן הדגול הרה"ג ר' אריה לייבוש רייך שליט"א בשיתוף עם ראשי ועדת הדיור דחסידי צאנו, ועליו עתיד לבנות ולהקים מאות דירות עבור אנשי שלומינו.

כן הראו העסקנים הדגולים לבית צאנו מוה"ר בערל שטמר הי"ו ומוה"ר הערשל רייכמן הי"ו את שטח בנין בית מדרשנו הגדול, שמתבצעים שם בתקופה זו עבודות מאומצות של חפירה ויציקת יסודות הבנין הגדול - שיהיה בית גדול שמגדלין בו תורה ותפילה, טהרה וחסד.

בהגיע מרן שליט"א לבנין בית מדרשנו קיבל את פניו הגר"ז וקסברגר שליט"א דומו"צ קהלתנו הק' בטבריה וראש כולל מבצר התורה. ונכנס מרן שליט"א לחדרו של המרא דאתרא שליט"א.

אחר זמן מה נכנס מרן שליט"א להיכל אברהם משה, והחל לקבל את קהל אנ"ש משך ארבע שעות ברציפות. בין הנכנסים מלבד רבני אנ"ש היה גם הגאון רבי יוסף קדיש ברנסדופר שליט"א רב קהילות החסידים, ועוד. כן נכנס יו"ר הועדה הממונה בטבריה מר בועז יוסף העומד לימין מוסדותינו הק' בטבריה, אשר מסר סקירה קצרה בפני הקודש על כל התוכניות והעניינים המתקדמים אודות בנין בית המדרש הגדול ובנין בית החינוך לבנות. והעניק לו מרן שליט"א צנצנת דבש לשנה טובה.

בסיום קבלת הקהל, ניגש מרן שליט"א לשטח עליו ממוקם כיום כתות התלמוד תורה. כאשר מרן סייר בכל הכתות, ואף הגיע לאגף החדש בנין ב' קומות שבניית קומתו העליונה ובו כיתות חדשות הסתיימה זה עתה בעלות כוללת של למעלה ממליון ש"ח!

מרן שליט"א התעניין אצל מנהל הת"ת הרב בנימין שר הי"ו ומנהל המוסדות ר' משה אהרן הי"ו

בלומנטל ר"מ בישיבה"ק לצעירים דברי חיים פעיה"ק.

אחר התפילה נערך שמחת הברית לבן הר"ר יוסף שכטר מב"ב (ב"ר נפתלי צבי מפעיה"ק, וח"ר ישעי' שלום שליסל מב"ב), ולבן הר"ר נתן אברהם מיבניאל (ב"ר יואב מפעיה"ק).

אח"כ נכנסו לקו"פ ראשי גבאי המעמדות הרה"ח ר' אלכסנדר משה בלומנטל הי"ו והרה"ח ר' נתן יונה וימר הי"ו, והגישו את שקלי ושמות נותני דמי המעמדות לחודש אלול, מרן שליט"א האציל מברכות קדשו לכל הנותנים, בכתיבה וחתימה טובה עם כל הפירושים, שזה כולל הכל, בכלל ובפרט.

כן ניגשו הדיינים הרה"ג רבי מרדכי לוינשטיין שליט"א והרה"ג רבי הלל דויטש שליט"א, יחד עם הרב יקותיאל יהודה בינדר מפעיה"ק לקבל ברכת הקודש לרגל הרחבת העירוב המהודר דקהלתנו הק', סביב חלק ניכר וגדול מסביב לקרייתנו הק'. והאציל מרן שליט"א מברכות קדשו לכל המסייעים למען מצוה רבתית זו אשר בה מרחיבים גבולות הקדושה, וכנודע סגולתה מפי ספרים וסופרים.

בשעות הצהריים נכנס לקו"פ הדומ"צ הגאון רבי יצחק שימון שליט"א ראש כולל הלכה בקרית צאנו, אשר נתמנה לפני כמחצית השנה ע"י כ"ק מרן שליט"א להיות שליחו כרב המכשיר ופוסק בשחיטת בקר תחת השגחת ק"ק צאנו.

הדומ"צ הגר"י שימון שליט"א דיווח בארוכה על מהלך החודשים האחרונים בהם - בהתאם להוראת הקודש השקיע עמל רב אודות כשרות השחיטה המהודרת של בקר, כפי המסורת מקדמת דנא והוראות כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, וכן דיווח על ביקוריו התכופים בבתי השחיטה המהודרים ברחבי הארץ, ועל המנהגים וההוראות למעשה של גדולי הרבנים והמומחים בתחום שחיטת הבקר.

כן הציע הדומ"צ הגר"י שימון לפני הקודש שאלות ובירורים לדון בהם וקיבל את הדרכת וברכת הקודש לקראת שחיטת הבקר הראשונה בהשגחת ק"ק צאנו שהתקיימה בעז"ה השבוע.

אל הדומ"צ הגר"י ש נתלווה הרב יעקב יוסף רייכמן מחו"ר מרכז התורה, המסייע רבות בכל ענייני הכשרות המהודרת.

בשעה 6.15 אחה"צ, אחר תפילת מנחה, נסע מרן שליט"א לקרית צאנו בעיה"ק טבריה ת"ו, לקבלת קהל אנ"ש תושבי עיר הקודש טבריה, לעצה ולברכה ולהיפקד בדבר ישועה ורחמים לקראת הימים הנוראים הבאים עלינו לטובה.

בהגיע מרן שליט"א עלה תחילה למרומי קרייתנו הק', שם מוקמים והולכים בנייני הת"ת, כאשר בנין אחד כבר עומד על תילו כליל בהידורו מוכן לאכלוס

מוסדותינו הק' מוה"ר פנחס גרוס הי"ו מוה"ר יחיאל חנא לאנגסאם הי"ו, ומנהל הישיבה מוה"ר לוי יצחק הופמן הי"ו.

מרן שליט"א נכנס לחדר שני שבבית מדרשנו, תחילה העבירו מנהלי מוסדוה"ק סקירה על התפתחות הת"ת והישיבה, כשמרן שליט"א מביע קורת רוחו המרובה, כשמרן שליט"א התבטא על הפירות הטובים הצומחים בערוגה זו בין כותלי הת"ת והישיבה הק', כאשר יכולים להכיר על פני הילדים והבחורים כי הם מתחנכים במוסדות הק' באלעד.

אח"כ האציל מרן שליט"א מברכות קדשו לרגל המגבית השנתית לטובת המוסדות הק', בהפטירו כי בוודאי זכות גדולה היא לכל אחד ליטול חלק בתורתן של תשב"ר ובחורי הישיבה אשר יראתם ניכרת על פניהם.

אח"כ החלו קהל אנ"ש ומשפחותיהם להיכנס לקודש פנימה להיפקד בדבר ישועה ורחמים לקראת הימים הנוראים הבעל"ט. עד אחר השעה 1.30 בלילה. בין הנכנסים היה גם חדב"נ כ"ק הגה"צ גאב"ד קרית הבעש"ט שליט"א, הגאון רבי שלמה זלמן גרוסמן שליט"א רב העיר אלעד, הגאון רבי אהרן סופר שליט"א רב קהל ערלוי, ועוד. כמו כן נכנס ראש העיר הרב ישראל פרוש הי"ו.

באמצע ניגשו משלחת מארגון 'בוני עולם' לקבל ברכת הקודש לרגל פתחית המגבית השנתית בימי הרחמים והרצון. מרן שליט"א הרים תרומה הגונה, והאציל מברכות קדשו בברכות לרוב.

בסיום קבלת הקהל יצא מרן שליט"א לתפילת מעריב בבית מדרשינו, לפני העמוד התפלל - הר"ר דוד בורד הי"ו. וחזרו למעון הקודש בקרית מלך רב והשעה היתה קרוב לשעה 3.00 לפנו"ב.

יום רביעי פר' כי תבוא י"ג אלול

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה חיים אלימלך נ"י בן הר"ר צבי בלומענברג מפעיה"ק (ב"ר פנחס ממאנסי, וחתן להבחל"ח ר' שבתי פיליפ ז"ל).

בערב סידר מרן שליט"א חופה וקידושין אצל החתן מורנו חיים מרדכי נ"י בן הגאון רבי זאב וקסברגר שליט"א דומו"צ קרית צאנז טבריה וראש כולל מבצר התורה, ע"ב הגבאי הרה"ח ר' שלמה צבי טויב מפעיה"ק.

אח"כ המשיכו קהל אנ"ש תושבי פעיה"ק להכנס לקו"פ לקראת הימים הנוראים הבאים עלינו לטובה. ונמשך עד השעה 01.15 בלילה.

יום חמישי פר' כי תבוא י"ד אלול

בערב סידר מרן שליט"א חופה וקידושין אצל החתן החבר שמעון נ"י בן הרה"ח ר' יואב אברהם מפעיה"ק, ע"ב הר"ר משה אלוש מביתר.

על מנין מספר התלמידים בליעה"ר המתחנכים בין כותלי התלמוד תורה, תוכניות הלימוד, המלמדים וכו'. וקבע מרן שליט"א מזווה בפתח האגף החדש. והאציל מברכות קדשו למנהל המוסדות הר"ר משה אהרן הי"ו, למנהל הת"ת הרב בנימין שר הי"ו ולכל המלמדים והמתחנכים מצדיקי הרבים ככוכבים שליט"א, להצלחה בעבודת הקודש ובהעמדת דורות של תלמידים אשר יגדלו ויפרחו לתלמידי חכמים לתפארת בכרם בית ה'.

כן הביע מרן שליט"א התפעלותו ממעצמת החסד, כאשר הראו למרן שליט"א את המבנה רחב הידים שנרכש עבור 'מטבח החסד' שע"י ארגון 'לשבוע מטובה' בארגונו של הר"ר רפאל אהרן קנפולר המחלק מנות ומזון מבושל לאברכי הקהילה בעת שהשמחה במעונם וכיוצ"ב.

אח"כ נכנס מרן שליט"א לבית המדרש לתפילת ערבית, לפני העמוד התפלל - הר"ר צדוק כהן הי"ו. אחר תפילת ערבית חזר מרן שליט"א למעון הקודש, והשעה היתה קרוב לשעה 2.00 לפנו"ב.

יום שני פר' כי תבוא י"א אלול

בערב סידר מרן שליט"א חופה וקידושין אצל החתן מורנו חיים מנשה נ"י בן הרה"ג ר' ישכר רייך שליט"א ר"מ בישיבה"ק לצעירים שפע חיים באלעד (ב"ר אפרים מפתח תקוה, וחתן הדומו"צ הג"ר מרדכי ברנט שליט"א), ע"ב העסקן הרה"ח ר' ישראל גרין מפעיה"ק (בהג"ר יעקב קאפיל שליט"א מפעיה"ק, וחתן להבחל"ח הרב שמואל לנדאו ז"ל).

אח"כ המשיכו קהל אנ"ש תושבי פעיה"ק להכנס לקו"פ לקראת הימים הנוראים הבאים עלינו לטובה. ונמשך עד השעה 12.30 בלילה. בין הנכנסים היום מלבד רבני אנ"ש שליט"א מפעיה"ק, היו הרה"ג רבי נחום זוין שליט"א רב קרית אליהו בחיפה, והרה"ג רבי פינחס שקד שליט"א רב גבעת האירוסים בנתניה.

יום שלישי פר' כי תבוא י"ב אלול

אחר תפילת מנחה סידר מרן שליט"א חופה וקידושין אצל החתן אברהם נ"י בן העסקן הרה"ח ר' יוסף יצחק יעקובוביץ מב"ב (בהג"ר גדליה שליט"א, וחתן להבחל"ח ר' משה ישראלי ז"ל מב"ב), ע"ב הרה"ח ר' נפתלי צבי שכטר מפעיה"ק (בהג"ר יצחק שמואל שליט"א דיינא רבא דקהלתנו הק' ומח"ס ישיב יצחק, וחתן להבחל"ח ר' פסח גולדשטיין ז"ל מב"ב).

לאחמ"כ נסע מרן שליט"א לעיר אלעד, לקבל את קהל אנשי שלומנו הדרים בעיר וכן את תושבי הערים פתח תקוה וברכפלד, לקראת הימים הקדושים הבעל"ט.

מרן שליט"א הגיע לבנין בית מדרשנו, שם קיבלו את פניו הדומו"צ הגרי"ש לייזער שליט"א ומנהלי

⌘ בחצרות קדשינו ⌘

בוריים, והן בלימוד וידיעת ההלכות למען ידעו את המעשה אשר יעשון. בדבריו קשר כתרי שיר ושבח למחנכים החשובים שהביאו את התלמידים להצלחה רבה זו ביגיעה ומסירות עצומה לכל אחד לפי דרכו, המג"ש הרב ישראל לנדאו שליט"א, המג"ש הרב צבי יהודה וולנר שליט"א, המג"ש הרב חיים הגר שליט"א, והמג"ש הרב עוזר ישראל ווימער שליט"א, ראשונה עלו לבימת הכבוד מצטייני כתיב ז', כאשר הגאון רבי יצחק שמואל שווארץ שליט"א רב ביהמ"ד חסדא בב"ב החל לבחונם בפרק ארבעה אבות וכיצד הרגל גמרא רש"י ותוס', התלמידים ענו בבקיאות ובהירות בזה אחר זה כמעין המתגבר וניכר שדברי התורה כמונחים בקופסא.

אחריהם מעלין בקודש הכתה הגבוהה מכינה לשיבה קטנה אשר נבחנו על כל מסכת סוכה, פרק האיש מקדש וחלק מפרק האשה נקנית ופרק ארבעה אבות, הגרי"ש שווארץ שליט"א החל לבחונם וטייל עימם מסוגיא לסוגיא הווא אמינא ומסקנא, סיכומים והיכי תמצות, חידות ושאלות למול עיני הוריהם המשתאים לדעת האכן זה בנינו, ולאיזה דרגות בידיעת התורה זכו להעפיל, התרגשותם גאתה ועלתה כאשר התלמידים מוסיפים לומר ולציין מראי מקומות מדוייקים, תשובה זו כתוב בדף כ"א ע"א וכן הלאה.

לאחר שעה זו של קורת רוח הביע הגרי"ש שווארץ שליט"א את הערכתו והתפעלותו הרבה מהני צורבי דרבנן שתלמודם דמי בידם כמנח בכיסיה באופן נפלא.

הדומו"צ הגאון רבי יעקב שאול לייזער שליט"א שיבח את התלמידים היקרים אשר פקיע שמייה של 'קינדער פון צאנזע חייזר', כאשר בבתי המדרש בעיר נראים התלמידים בשעות המוקדמות של לפנות בוקר, אחה"צ והערב כשהם עמלים ומשננים בחברותות ובוחנים זה את זה, למען יהיו מחודדין בפיהם.

ביותרת הכבוד האזינו הציבור לדבריו היקרים של אורח הכבוד הגה"צ אב"ד קרית צאנז טבריה שליט"א שציין את הסייעתא דשמיא המיוחדת המלווה את קהילתנו הק' באלעד, הן בתלמוד תורה והן בשיבה אשר כל רואיהן יכירון כי הם זרע בירך ה' הנוטלים מקום של כבוד בהיכלי התורה דחסידי צאנז.

מעמד 'יקרא דאורייתא' במבחן פומבי על דפי גמרא וספרי הלכה בתלמוד תורה באלעד

ביום ה' אב העעל"ט התקיים בעיר 'אלעד', מעמד נשגב "יקרא דאורייתא", מבחן פומבי בגמרא ובהלכה וחלוקת תעודות פרסים למצטיינים, בראשות הגה"צ אב"ד קרית צאנז טבריה שליט"א, ובהשתתפות הגאון רבי יעקב שאול לייזער שליט"א דומו"צ קהילתנו הק' באלעד, הורי התלמידים וזקני התלמידים החשובים.

מעמד זה מציין את תכניות הלימוד 'מחודדין' לכתות הגבוהות, בה שיננו תלמידי המכינה לשיב"ק למעלה משמונים דפי גמרא בע"פ, ותלמידי כתיב ז' 25 דפים, ונבחנו עליהם פעמים רבות בכתב ובעל פה מידי חודש ע"י הבוחנים החשובים. ובנוסף למה שמעת לעת הגיעו אל כתות הת"ת בהפתעה וללא הכנה מוקדמת, רבנים וגאונים לבחנם על תלמודם, הן באופן סיכומי והן בשקלא וטריא.

בין הבוחנים ניתן למנות את הרה"ג ר' ישראל שטיינמן שליט"א ר"מ בישיבת ויזניץ באלעד, הרה"ג ר' מאיר כהן שליט"א ר"מ בישיבתנו הק' לצעירים שפע חיים באלעד, הרה"ג ר' מנחם לוי שליט"א ר"מ בישיבתנו הק' לצעירים שפע חיים באלעד. כמו"כ עלו להיבחן אצל חדב"נ הגה"צ אב"ד קהלתנו הק' בב"ב שליט"א, ואצל הגאון רבי אברהם פיינערגער שליט"א מו"צ בהעדה החרדית, שהפליאו את ידיעתם על בוריה.

זאת בנוסף לתכנית 'שונה הלכות', בה עמלים צעירי הצאן במשך השנה כולה ללימוד ושינון הלכות תפילה, ברכות הנהנין, והלכות שבת, עם מבחנים חוזרים ונשנים למען יוכלו לשמור ולעשות ולקיים וידעו הדרך ילכו בה להתנהג כראוי וכהלכה, ובסיומם יכתרו "חתי הלכה" וסגניהם.

באולם מפואר בעיר שעוצב באופן מכובד הוקם במה מיוחדת לחתני הגמרא וההלכה, התאספו ובאו הורי התלמידים וזקניהם שבאו לרוות נחת מצאצאיהם.

הנחה את המעמד המנהל הרוחני הרב גבריאל שנק שליט"א שהביע את התרגשותו לראות את התלמידים העומדים בפרק 'ברינה יקצורו', לאחר עמל ויגיעה במשך השנה כולה ובשנה שקדמה לה, זרעו ביגיעה עצומה הן בשינון וידיעת דפי הגמרא על

לכבוד תחילת הזמן הופיע במיוחד הגה"צ ראש הישיבה ואב"ד קהילתנו הק' בארה"ב שליט"א, בתחילה קבע מזוזה בפתח החדש בהיכל הישיבה שזה עתה הורחב לאור הגידול המבורך והביע בפני מנהלי המוסדות הרב מאיר בורד שליט"א והרב שמעון גוטמן שליט"א את התפעלותו מכל השיפורים שנעשו ע"י הנהלת הישיבה להגדיל תורה ולהאדירה, לאחר תפילת מנחה ברוב התרוממות נשא משא התעוררות לרגל פתיחת הזמן.

מכינה לישיבה 'דרכי חיים'

ברוב התעוררות נערך פתיחת הזמן במכינה לישיבה 'דרכי חיים' ביום ד' ער"ח אלול בתפילת מנחה ויוכ"פ קטן כשלפני התיבה עבר הרה"ג ר' חיים משה שליט"א נכד כ"ק מרן שליט"א כאשר לאחמ"כ התקיים ברוב התרגשות מעמד פתיחת הזמן, רבני המכינה שמחו לקבל בחביבות את פני התלמידים המצויינים בני עליה ובעלי מדות ושם טוב שהגיעו והתקבצו ממיטב הת"ת בירושלים.

דברי פתיחה נשא המשגיח הרה"ג ר' אברהם שלומוביץ שליט"א שפתח את המעמד בדברי הדרכה מרתקים כשהוא מסביר בטוב טעם את המעבר מימי הילדות לימי הבחורות, ואת גודל חשיבות שנה זו של הבר מצווה לבניין האישיות של הבחור לכל ימי חייו, כן קידם בברכה את הרה"ג ר' אברהם צבי זילברמן שליט"א אשר נתמנה לר"מ עיון במכינה.

תלמוד תורה 'דרכי אבות'

לאור ריבוי התלמידים בליעה"ר צברו עוז בהנהלה והחלו בהרחבת כתות גיל הרך שנעשו צר מהכיל, כמו"כ בימים אלו נערכים בהנהלת המוסדות בשורות אחרונות של סיום התוכניות עם מיטב האדריכלים והקבלנים לקראת תוכנית שיפוצים מקיפה ומורחבת בכל קומות הת"ת אחר שלמעלה מארבעים שנות קיום נתנו בו את אותותיהם שיחלו בעז"ה לקראת תחילת זמן חורף למען יוכלו התלמידים להתעלות בתורה ובעבודת ה' מתוך הרחבת הדעת ושלימות הנפש.

תנופה חזקה קיבלה התלמוד תורה בזמן החדש כשמאות התלמידים פתחו את שנת הלימודים ברוב התרוממות ובהתרגשות עם התמנותו בברכות הקודש של המחנך הרב נחמן אייזנבאך שליט"א למנהל הרוחני בת"ת אשר ידיו רב לו בתחום הניהול רבות בשנים.

בסיום דבריו עברו התלמידים לקבל תעודות ופרסים נכבדים כאות הוקרה מאת הגה"צ אב"ד קרית צאנז טבריה שליט"א, ומהגרי"ש לייזער שליט"א, אשר גם הוסיפו ברכות לרוב לראש התלמידים היקרים מצטייני הגמרא וההלכה החתנים, הסגנים, והמתאמצים ושאר הנבחנים כל אחד לפי דרכו.

דברי שיר וקול תודה נשמעו מפיות ההורים הסבים והתלמידים קדם מנהלי המוסדות הרב פנחס גרוס הי"ו, והרב יחיאל חנא לנגסאם הי"ו, על השקעתם ונדיבותם במשך השנה כולה בדמים מרובים והוצאות רבות, וביותר למעמד נכבד זה, להוציא מן הכוח אל הפועל מעמד מפואר זה על הצד היותר טוב, וכן המזכירים החשובים הרב משה גדליה בריל, והרב דוד וימר שעמדו בגאון ובעוז בארגון המעמד על צד היותר טוב.

700 תלמידים ותלמידות בפתיחת שנת הלימודים

תשפ"ד בממלכת התורה והחינוך צאנז ירושלים

חניכי ותלמידי מוסדותנו הק' בעיה"ק ירושלים פתחו את זמן אלול-שנת הלימודים תשפ"ד ברשת מוסדות התורה והחינוך, ישיבה לצעירים 'שפע חיים', מכינה לישיבה 'דרכי חיים', תלמוד תורה 'דרכי אבות', בתי החינוך לבנות ביה"ס 'בנות צאנז', וגני הילדות בנות צאנז' שהחלו את לימודם ברגשי עוז וקדושה.

ישיבה לצעירים 'שפע חיים'

בתנופה של התחדשות והתרחבות בריבוי ספסלי דבי מדרשא בישיבה לצעירים 'שפע חיים' עם למעלה מ-80 בחורי חמד בליעה"ר, יצאו הנהלת המוסדות בשיפוצים נרחבים מיד עם סיום הזמן, עם הרחבת היכל הישיבה וחדרי השיעורים, בניה מלתחה חדשה וחדרי נוחות בעלות של מאות אלפי שקלים. בשמחה רבה והתרגשות גדולה נערכה פתיחת הזמן בישיבתנו הק' בירושלים עיה"ק, קיבל את פני הבחורים המנהל רוחני הרה"ג רבי חיים מיכל הלברשטאם שליט"א בשיחה מרוממת לקראת תחילת השנה הבעל"ט, בו גם קידם בברכה את הרה"ג ר' אברהם יצחק סגל שליט"א (בהגרש"א ז"ל) מביתר עילית אשר נתמנה לר"מ בישיבה ומצטרף לצוות הוותיק, בסיום דבריו איחל לכולם ברכת הצלחה וסייעתא דשמיא בכל תחומי עבודתם הק' בישיבה.

**בית החינוך לבנות 'בנות צאנז'
כל השביעין חביבין**

300 תלמידות בליעה"ר כ"י פתחו את שנת הלימודים בבתי החינוך לבנות 'בנות צאנז' בעיה"ק ירושלים, עם פתיחת שנתה השביעית מיום היוסדה של בית הספר, כאשר בס"ד הוכשרה כתיבה חדשה עבור תלמידות כתיבה ז' שהחלו את שנת הלימודים ברוב הצלחה, לצורך כך הוכשר במבנה בית הספר כתיבה חדשה שהורחב וחודש כראוי וכיאות לקליטת התלמידות, זאת בנוסף ל-5 כתות גני הילדות השוכנים במבנה הגנים בסמיכות מקום עם טובי המחנכות המשקיעות את מיטב הכוחות בדרכי החינוך בדרך ישראל סבא.

כמו"כ נרכשו בכל רשת המוסדות הנרחבים ציוד חדש בשווי עשרות אלפי שקלים ככל הנדרש, כשכל העבודות נעשו ברוב פאר והדר כראוי וכיאות לתורה ולומדיה, בהשקעה גדולה ועצומה, כשמונהלי המוסדות לא חוסכים דמים מרובים על מנת שייצא דבר נאה ומתוקן על הצד היותר טוב.

מנהלי המוסדות הרב מאיר בורד שליט"א והרב שמעון גוטמן שליט"א מקדמים בברכה את פני התלמידים היקרים שיחי' בברכת רוב הצלחה וסיד"ש להתעלות במעלות התורה היראה והחסידות לתפארת בית ישראל.

עם פתיחת מגבית ההגרלה על ההדירה

המוני אנ"ש מתגייסים לתמיכה ברשת כוללי 'מבצר התורה'

"זהו סוד כוחה והצלחתה הגדולה של המעצמה התורתית של צאנז - בדמותה של רשת כוללי 'מבצר התורה' - החיזוק והערבות ההדדית שמקבלים מכל הקהל בכל אתר ואתר, זה מה שנותן לנו כח להמשיך" במילים אלו מבטא העסקן הנלהב הרה"ח ר' אהרן הופמן מנהלה המסור של רשת כוללי 'מבצר התורה' את מגבית ימי הרחמים והרצון.

בימים אלו נפתחה המגבית השנתית וההגרלה העשירית על הדירה בטבריה. וכפי שפורסם בקמפיין הייחודי, עיקר היסוד של התמיכה ברשת מבצר התורה היא ההגרלה על הדירה ור' אהרן הופמן פונה בלב נרגש לכל אחד לרכוש לכל הפחות כרטיס אחד, שכשאלפי אנ"ש מצטרפים להגרלה הגדולה ביחד זה מביא מאות אלפי שקלים שזה חלק נכבד של

בדרך למיליון
יוצאים במבצע חסר תקדים
שלא יחזור על עצמו

מצטרפים עכשיו למפעלנו בה"ק הבסיסית
ונהנים מכל הזכויות של שותפי 'אחים לשמחה'
- כולל המענקים החדשים!

המבצע עד ראש-השנה הקובץ, ונערך בהוראת ועד רבני 'אחים לשמחה', כדי לפתוח דלת למאות מחותמים נוספים. את ההזדמנות הזו שלא תחזור על עצמה - אסור לפספס!

ר' משה קלזנר 055-676-4291	ר' ישראל גולדשטיין 052-712-9114
היעד: 300 הו"ק חדשות!	

קשר, מתבקשים ליצור קשר עם הנהלת בחצרות החיים הר"ר יואל טוביאס הי"ו בטל' 100-8433-054 כדי שנוכל להיערך כראוי וכנכון, ולדאוג מבעוד מועד לכל אחד למקום מכובד וראוי.

כן יערכו לבחורים שיחי' סדרי לימוד, ושיחות הכנה, חבורות מרוממות, ונסיעות מיוחדות, בין כסה לעשור לירושלים עיה"ק, ולמקומות הקדושים בראשות הגה"צ ראש הישיבה ואב"ד דקהילתנו הק' בארה"ב שליט"א.

לעת עתה כבר נרשמו עשרות בחורים מארה"ב ואירופא, המתעדים להגיע לשהות במחיצת קדשו של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א בימי נעלים אלו. הורי הבחורים שיחי' אשר בניהם מגיעים לארה"ק ועדיין לא נרשמו למסגרת זו, מתבקשים ליצור קשר כדי שנוכל להיערך כראוי וכנכון. לפרטים נוספים ניתן לפנות אל מוה"ר יואל טוביאס הי"ו - 972-100-33-5484.

ויה"ר שיהיו ימים אלו ימי התעלות והתרוממת, יהי בואכם לברכה.

חלוקא דרבנן - דעם רעביני'ס טלית : גם השנה יתקיים הגורל המיוחד על הטלית של מרן שליט"א

הנהלת ישיבה"ק לצעירים שפע חיים באלעד מוסרים לקהל אנשי שלומנו החפצים לזכות בזכות החזקת התורה, ולהציב יסוד איתן לישיבה הק', כי גם השנה יתקיים הגורל על "הטלית השאולה" הקדושה של כ"ק מרן שליט"א בו התעטף ברגעים הנעלים במשך השנה, במעמדים הנוראים והמטלטלים של השנה, בקריאת המגילה בליל פורים, בדרשת שבת הגדול, וכן יתעטף בזה בפתחת הימים הקדושים יום הראשון של סליחות - - - במוצאי מנוחה קדמנוך תחלה - - - , באמירת זכור ברית בערב ראש השנה, בדרשת שבת שובה, בקריאת משנה תורה, ובעידן רעוא דרעוין של ירח האיתנים במעמד ההקפות שניות.

כבר בימים אלו פונים קהל אנשי שלומינו לרכוש כרטיסי הגרלה במגבית השנתית שתיערך גם השנה, להצלת קופת הישיבה עקב המצב הקשה, ובזה מביעים את חיבתם כלפי דעם רעביני'ס ישיבה אין אלעד, המונה למעלה ממאה בחורי חמד ושמו הטוב הולך למרחוק.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א העיד באגרתו הקדושה: "אדרוש בכבוד אכסניא של תורה ה"ה הישיבה

ההוצאות האדירות של החזקת הכוללים במיוחד כעת עם העלאת המלגות למעל 2700 ₪. הנהלת הכולל יצאה אף בבנוסים מיוחדים לאנ"ש כאשר כל בעלי ההוראות הקבע שרוכשים כרטיס מקבלים מיד כרטיס חנים נוסף.

בנוס ייחודי נוסף זה הגרלת הבנוס בהם יזכו 3 רוכשים שירכשו כרטיס הגרלה עד ערב ראש השנה בהגרלה על סך 3000 ₪ במזומן להוצאות החג.

על מנת לזכות את אנ"ש מגיע ר' אהרן לדוכן המיוחד בכל עיר מערי אנ"ש ביום בו בא כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א לקבל שם את קהל אנשי שלומינו לברך ולהתברך לקראת ימי הרחמים והרצון, בו יוכל כל אחד ליטול חלק במגבית המיוחדת לקראת ימי הרחמים והרצון. רכשו זכויות ליום הדין.

לרכישת כרטיס פנה עוד היום להרה"ח ר' אהרן הי"ו בפלא' 052-766-9675.

מפארט צום רביין

מארגון 'בחצרות החיים' שמחים לבשר טוב להורי הבחורים בני החבורה בחו"ל, שגם השנה תתקיים בעזהשי"ת המסגרת המיוחדת "ירח האיתנים בחצר הקודש" - לבחורי החבורה מחוץ לארץ, אשר זוכים לבוא אל הקודש, להסתופף ולחסות בצל הקודש, לקראת ירח האיתנים הבא עלינו לטובה, בצילו של אבינו רועינו כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א, מסגרת זו, הינה בהכוונת הגה"צ אב"ד ארה"ב שליט"א וראש הישיבה, אשר מינה אחראי מיוחד למסגרת זו.

המסגרת תחל ביום ה' - כ"ח אלול עד למחרת יו"כ"פ, במהלכה יזכו הבחורים לימים נעלים וגדולים בצילא דמהימנותא בצל הקודש.

הנהלת היכלי התורה והחסידות תעמיד לרשות הבחורים הי"ו אש"ל מלא, כמו"כ מקומות מיוחדים הן בתפילות והן בשולחנות הטהורים.

במהלך הימים יתקיימו סדרי לימוד מרוממים, שיחות הכנה, חבורות מרוממות, ונסיעות למקומות הקדושים בצפון, לשריד בית מקדשנו - בראשות הגה"צ ראש הישיבה ואב"ד קהילותנו הק' בארה"ב שליט"א. ולציון המצויינת של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זי"ע ועכי"א.

בימים אלו נשלמות ההכנות כאשר עד עתה כבר הזדרזו ונרשמו עשרות בחורים שיחי', הורי הבחורים, אשר מתעדים לשלוח את את בנם ני"ו ועדיין לא יצרו

לחודש למשך שנה כדי לזכות בחלוקא דרבנן פנו עוד היום למוקד מכירת הכרטיסים בפלא' 054-8431998.

מרחיבים את גבולות הקדושה

בהרחבת העירוב מסביבות קרית צאנז

"להרחיב גבולי הקדושה" התבטא כ"ק מרן שליט"א בעת שנכנסו הדיינים הרבנים הגאונים רבי מרדכי לוינשטיין שליט"א ורבי הלל דויטש שליט"א ובישרו על הרחבת גבולות העירוב לאזורים הסמוכים לקרית צאנז, ובריך מרן שליט"א מברכות קדשו לרוב הצלחה וסייעתא דשמיא.

למעלה ממאה משפחות אנ"ש דרים בסביבות קריה, מדוחק המקום בקרייתנו הק' קריה נאמנה. עד עתה מחוסר ברירה סמכו עצמם על העירוב העירוני, אשר מוכרח לערב את כל העיר נתניה, וסומכים על כמה קולות שאין כאן המקום לפורטם. לאחרונה התעוררו כמה אברכים לעשות הידור לעירוב - בצורת עירוב שכונתי, - על מקום קטן יותר, ועיל ידי זה יפוקח יותר בתכלית ההידור.

וממחשבה למעשה, יצאו דייני קרית צאנז שליט"א יחד עם הרה"ג רבי שמואל מרמורשטיין שליט"א לסיוור מיוחד בכל אזורי אנ"ש מסביבות קריה, כשאתם עמם הצטרף גם הרב משה אנגלרד שליט"א מגדולי המומחים בהלכות עירובין. ולאחר סיוור ממושך של למעלה משלוש שעות, הגיעו לעמק השווה - להרחיב גבולי הקדושה.

לצעירים 'שפע חיים' שע"י מוסדותינו הק' בעיר אלעד, אשר מאז הקמתה לפני שנים ספורות עלתה כפורחת ושמה הטוב הולך לפניו בעולם התורה, וב"ה שהיא מוסיפה לילך מחיל אל חיל... כשכולן שוין לטובה בשקידת הבחורים על תלמודם בהתמדה רבה, תחת הדרכתם של רמ"ם ומשגיחים תלמידי חכמים שליט"א המשקיעים רבות להנחותם במעלות התורה והיראה במסילה העולה בית א"ל".

כאמור הישיבה מונה למעלה ממאה בחורי חמ"ד, ולמעלה מ-20 אנשי צוות. העלות הכוללת השנתית של החזקת הישיבה עומדת על סך כ-1,800,000 ₪ לשנה, והגירעון השנתי שצריך לגייס מתרומות לאחר תקציבים ושכ"ל עומד על סך כ-700,000 ₪ לשנה.

בנוסף עלות פתיחת הלימודים לשנת תשפ"ד עמדה על סך למעלה מ-100,000 ₪, שכלל את שיפוץ היכל הישיבה וחדרי הפנימיה, קניית ציוד וריהוט.

על מנת להדביק את הגירעון התקציבי המעיק יצאו שוב מנהלי הישיבה עם מגבית "חלוקא דרבנן" בו יזכה זוכה אחד לקבל לידו את הטלית הקדושה - דעם רעבינס טלית, ומכירת הכרטיסים בעיצומה, ואף יעמדו בדוכן מיוחד ביום הראשון של סליחות.

כך אזכה לחלוקא דרבנן ולטלית נאה

מחיר כרטיס 18 ש"ח למשך שנה, 2 כרטיסים - 26 ₪ לחודש למשך שנה, 3 כרטיסים - 30 ₪ לחודש למשך שנה, פרנס יום + 8 כרטיסים - 12 * 72 ₪

תלמוד תורה דרכי אבות דחסידי צאנז במאנסי

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

כוס תנחומים

משתתפים אנו בצערם ובאבלם הכבד של

ידידינו היקר והנכבד, אציל הרוח ועדין הנפש, טוב עין ורך הלבב, ה"ה

מוה"ר יוסף גענוד הי"ו - מחשובי אנ"ש במאנסי

ובנו העסקן המופלא, זך ההגיון, נודע בשערים לשם ולתהלה, רב חינוך ורב חסדא, ה"ה

מוה"ר יעקב אליהו הי"ו - מראשי וועד הנהלת הת"ת

ואחיו בדומה לו ממצדיקי הרבים, המוסר עצמו למען הצלחת התלמידים תמיד בכל עת

מוה"ר ישראל חיים הי"ו - סגן מנהל הת"ת

וכל בני המשפחה הנכבדה

היושבים בעמק הבכ"א

בפטירת רעייתו / אמם ע"ה

ה"ר שלא ישמע עוד בגבולכם שום שבר ושוד, ולא תוסיפו לדאבה עוד, ויבולע המות לנצח

החותמים בדמע ומשתתף בצערכם
דוד מאשינסקי / בשם רבנן ותלמידיהון

צבי איידליס הי"ו שלקחו על עצמם עול אחזקת העירוב מידת שבת בשבתו. כמו גם לתורמים הנכבדים כל אחד בשמו הטוב יבורך, שבזכות כיבוד שבת קודש יזכו לכל השפעות טובות, ולכל ההבטחות שנאמרו מצדיקי הדורות לעוסקים בעירוב, 'בנים' כהבטחת רביה"ק משינאווא זי"ע, 'שפע ברכה והצלחה' כמובא בספה"ק באר מים חיים (פר' יתרו) 'ושלא יחסר לו דבר מעולם', כהבטחת רביה"ק הייטב לב זי"ע.

ב'ועד העירוב' מודיעים כי עדיין חסר סך של כ- 25,000 ש"ח לסיום מלאכת הקודש, ופונים בזאת אל כלל אנ"ש תושבי האזור ואלו המגיעים לשם בחגים ומועדים בחצה"ק, לקחת חבל בזכות הנדירה להרחיב גבולות הקדושה, ולהתברך בכל הברכות. ניתן לתרום גם בכרטיס אשראי, בפלא' 053/3161029 או בפלא': 058/3236159.

בשבוע שלאחמ"כ התקיימה מגבית גדולה בביהמ"ד המרכזי אהל נחמיה פעיה"ק, תחת הכותרת מדברות קדשו של מייסד המקום כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זי"ע 'יבוא יום ויגידו נתניה שעל יד קרית צאנז' - מרחיבים את גבולות העירוב. ואכן בסייעתא דשמיא הגיעו לכמחצית מסכות העלות המסתכם בלמעלה מחמישים אלף ₪ למען הקמת העירוב המהודר.

בעז"ה בשבוע הבעל"ט יותקן החלק הראשון של העירוב המחבר מספר רחובות (כפי המפה שיפורסם) אל העירוב המהודר של קרייתינו הק', וכך בר"ה הבעל"ט שחל להיות בשבת יוכלו לטלטל בהיתר עם עירוב מהודר כהלכתה. כשהשלב השני של הקמת העירוב, התלוי בגיוס כלל הסכום, יותקן בחודש הבעל"ט, לרווחת אנ"ש.

פיות אנ"ש מלאים תודה קדם הרבנים שליט"א, ולהנהלת קהלה קדושה קרית צאנז, ורה"ח ר' שמעון

גליון זה נדבת
ידידנו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין,
הר"ר זלמן לייב באנדא הי"ו

אב"י פעיה"ק

לרגל השפחה השרויה במעונו במז"ט

שפחת הולדת הבנים התאומים

כמר אברהם יהושע העשל נ"י

וכמר ידידיה נ"י

והכנסתם בבריתו של אאע"ה

ובברכת מזל טוב

לאביו הרה"ח ר' פנחס הי"ו - פעיה"ק

לחותנו הרה"ח ר' אהרן פרידמן הי"ו - פעיה"ק

ולזקינו, הרה"ח ר' משה באנדא הי"ו - ב"ב

והרה"ח ר' בן ציון לוק הי"ו - פעיה"ק

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד

מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

גליון זה נדבת

ידידנו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין,

הר"ר חיים אלישע וקסטן הי"ו

אב"י באשדוד

לרגל השפחה השרויה במעונו

שפחת הולדת הבת תחי'

במזל טוב ובשעטומ"צ

ובברכת מזל טוב

לאביו הרה"ח ר' שפחה דוד הי"ו

אב"י פעיה"ק

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד

מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

גליון זה נדבת

ידידיו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין,
הרה"ח ר' משה מתיי וייצנער הי"ו
אב"י ביוניאן סיטי

לרגל השפחה השרויה במעונו במז"ט
שפחת נישואי בנו החתן המו"מ בתוי"ש
כמר מאיר נפתלי נ"י
עב"ג הכלה תחי

בת הרה"ח ר' ישראל חיים גענוד הי"ו
ובברכת מזל טוב

לאביו הרב יוסף דוד הי"ו - פעיה"ק
ולחותנו הג"ר יצחק אייזיק לוי שליט"א - פאנסי
ולסב הרה"ח ר' יוסף גענוד הי"ו - פאנסי

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד
מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

גליון זה נדבת

ידידיו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין,
הרה"ח ר' ליפא איצקוביץ הי"ו
אב"י פעיה"ק

לרגל השפחה השרויה במעונו
שפחת נישואי בנו
החתן המו"מ בתוי"ש
כמר אברהם שמואל נ"י

במזל טוב ובשעטומ"צ

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד
מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

שפחת החתונה תתקיים אי"ה
ביום ג' באולמי היכלי מלכות' בב"ב

גליון זה נדבת

ידידיו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין,
הרה"ח ר' שמואל ויכר הי"ו
אב"י פעיה"ק

לרגל השפחה השרויה במעונו
שפחת אירוסי בנו

הבה"ח המו"מ בתוי"ש ישעי' זאב נ"י
עב"ג הכלה תחי

בת הרה"ח ר' יהודה שטיגליץ הי"ו - ב"ב

ובברכת מזל טוב

לאביו הרה"ח ר' נתן יונה הי"ו - פעיה"ק
ולסב הרה"ח ר' מנחם שטיגליץ הי"ו - פעיה"ק

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד
מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

גליון זה נדבת

ידידיו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין,
הרה"ח ר' משה זלמןוביץ הי"ו
אב"י פעיה"ק

לרגל השפחה השרויה במעונו במז"ט
שפחת נישואי בנו
המו"מ בתוי"ש כמר ישכר בער נ"י
עב"ג תחי

בת הרה"ג ר' אליהו אסולין שליט"א
מ"מ רב העיר הרצליה

ובברכת מזל טוב

לאביו הרב יצחק אייזיק מאיר שליט"א - משב"ק

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד
מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

שפחת החתונה תתקיים אי"ה
ביום ג' באולם בית רבקה' כפר חב"ד

גליון זה נדבת

ידידיו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין,
הר"ר מנחם מענדל ברגר הי"ו

אב"י בבני ברק

לרגל השפחה השרויה במעונו

שפחת הולדת הבן אברהם בנימין נ"י
והכנסתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה
במזל טוב ובשעטומ"צ

ובברכת מזל טוב

לאביו הגאון רבי ישראל שליט"א
ולחותנו הרה"ג רבי ישראל אריה כץ שליט"א

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד
מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה